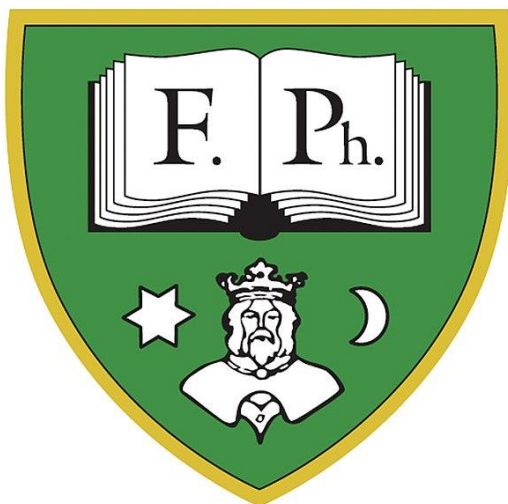

Miskolci Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Nemzetközi tanulmányok
Alapképzési szak
Nappali tagozat

**Politika és kultúra találkozóhelye: Az Eurovíziós Dalfesztivál –
valóban a zene van középpontban?**

Konzulens:
Dr. Fekete Sándor

Készítette:
Pető Márk András

Miskolc, 2024

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	3
2. Mi is az Eurovíziós Dalfesztivál? – történeti áttekintés	5
2.1 A verseny kialakulása dióhéjban.....	5
2.2 Az Eurovízió felépítése és szabályai.....	6
2.2.1 A pontozási és szavazási rendszer.....	7
2.3 1956, Lugano: az első európai dalverseny.....	7
2.4 Keleti alternatíva: A Varsói Szerződés, majd Oroszország dalversenye	8
3. A politikai aspektus.....	12
3.1 A zene, mint soft power és az általa közölhető üzenet.....	12
3.2 Versenyt befolyásoló tényezőkben gazdag országok.....	13
3.2.1 Az Egyesült Királyság.....	13
3.2.2 Moldova és Dnyeszteren túli piócája.....	16
3.2.3 Ukrajna.....	21
3.2.4 Izrael.....	26
3.3 A tömbszavazás jelensége és a kölcsönös adok-kapok.....	30
3.3.1 Közelgő Aranylakodalom? Görögország és Ciprus.....	30
4. A show és a nemzetmárkázás.....	33
4.1 Egyként egy dal mögött? A nemzeti előválogatók és a TV adó támogatása.....	33
4.2 Távolmaradt országok az évek folyamán.....	35
4.2.1 Szlovákia	35
4.2.2 Az orosz medve árnyékában: Fehéroroszország	37
4.2.3 Eurovízió = LMBTQ? – A magyar álláspont napjainkban.....	39
Konklúzió: Nem minden arany, ami fénylik.....	42
Felhasznált irodalom.....	43
Summary: not all that glitters is gold.....	46

1. Bevezetés

A dolgozatom megírása előtt már korábban megfogalmazódott bennem ez a kérdéskör, mely a címben szerepel. Miképpen is indokolható ez?

Témaválasztásom fő oka az volt, hogy én alapvetően zeneszerető és műkedvelő embernek tartom magam, volt már a múltban az énekléshez vagy zongorázáshoz köthető szerepvállalásom, mindemellett, hogy a téma valós részét taglaljam, az Eurovíziós Dalfesztivállal először 2015-ben, akkor a Duna Televízió közvetítésében találkoztam, mely igazából egyből megragadta figyelmem. Tetszett, hogy színes, Európa majdnem minden népét felvonultató kavalkád ez, melyben rengeteg kultúra képviselteti magát, mindazonáltal megmutatva magukat a világ szeme előtt, és esetlegesen felhívva a figyelmet egy-egy fontosabb helyszínre, történésre, vagy bármire, amit éppen közölni szeretnének a közönséggel. A későbbiekben folyamatosan követtem ettől az évtől a vetélkedőt és annak elődöntőit, néhol felfedezni véltem számomra talán igazságtalannak, vagy csak épp érdekesnek mondható dolgot a felvonultatott produkciók helyezését illetően a verseny végére.

Az idő haladtával a gimnáziumot elvégezve egyetemet, illetve szakot kellett választanom, ekkor a Nemzetközi Tanulmányokra esett választásom, azért, mert szerettem volna megismerni a diplomácia alapjait, egyes kultúrák történetét, valamint nagyobb rálátást kapni országok viselkedésére napjainkban a történelmi gyökökhez visszanyúlva a válaszáért olykor. A téma már ekkor körvonalazódni látszott, az Eurovíziót, és napjainkat is be tudja hálózni a politika, hiszen, ha úgy vesszük nélkülözhetetlen ez a világtörténelem alakításához. Úgy gondoltam, hogy ez, a hazánkban már-már olykor tabuvá vált verseny több okból is hozzám illő dolog, a zenei tevékenységeim, valamint most már a szakmához igazított megfogalmazás is, mely szerint az Eurovízió egy politikai csatatér tud lenni olykor. Mint tudjuk, a politika két eszköze a hard-, illetve a soft power, mely utóbbinak eszköze lehet a zene is. Erről a későbbiekben teszek majd bővebb említést.

Ezen dolgozatban azt szeretném bemutatni, hogy a politika többször is jelen van a versenyben, természetesen évente változó jelleggel és mennyiségben. Ennek megjelenése fellelhető a dalszövegben, a fellépők megjelenésében és a koreográfiában, a rendező ország színpadi elrendezéseiben, a nemzeti válogatókon, melyek az eseményre való kijutás előfutárai, vagy akár az ilyen nemzeti válogatók szavazási rendszereiben, és a műsorszóró szolgáltató, valamint az állam kapcsolatában is. Több olyan esemény is történt, legyen ez háború országok között vagy belső harc, vagy egy pandémia, vagy csupán egy gazdasági meggyengülés, melyre

egyes nemzetek indulói reflektálni szerettek volna dalukkal. Ilyeneket a dolgozat is felsorakoztat majd.

Másodsorban több irodalom is az Európai Unióval hasonlatosnak vallja ezt a kezdeményezést, hiszen a verseny tagjai javarészt az unió részei is, és párhuzamot lehet vonni a két egység fejlődéstörténetében, valamint akadnak olyan események, melyeket egymásra reagálva indítottak el, legyen az az unióhoz-csatlakozás, vagy belpolitikai megmozdulások. A verseny, ahogyan az Európai Unió is, egyre inkább nyitottabb, és ezen nyitottság, valamint több év mottójában szereplő sokszínűség az egyre több LMBTQ produkció, induló, vagy csak zászlók megjelenésében is megnyilvánul, többek között ez is rengeteg vitát szült néhány ország vezetésében, vagy csak a nézőket kezdte el gondolkodtatni, érdemes-e az adott országnak részt venni egy ilyen eseményen?

Fontos megemlíteni azt is, hogy ezen esemény financiálisan is érinti az adott országot gazdaságilag. Az „alapító” országok, melyek ezen esemény feltalálói minden évben több milliókat fektetnek abba, hogy a verseny megvalósulhasson, legyen az akár a saját országuktól különböző helyen is.

A fentieket összegezve hipotéziseim a következők: Az Eurovízió ténylegesen egy politikai esemény is napjainkban, valamint a verseny múltja, valamint jelenje is összeegyeztethető némileg az Európai Unió fejlődéstörténetével. Az Eurovízió pedig maga már egy külön fogalom lehet, mely egyfajta életérzést kölcsönöz a műsorral tisztában lévő uniós, vagy a világ bármely részén élő állampolgár számára.

A dolgozat során először rövid és átfogó ismeretet próbálok nyújtani arról, mi az Eurovízió koncepció, hogyan is jött létre, mik a jelenlegi szabályai és miképpen zajlott le ehhez képest az első verseny a kezdetekben, majd kitekintést teszek a hidegháborús időszakban oly megszokott másoló mechanizmusra a keleti tömb országainál, mert igen, itt is történt egy hasonulás, látták a nyugati mintát és az emberek vevők voltak erre a koncepcióra, aminek köszönhetően talán a felszabadulásuk után a tömb országai minél hamarabb igyekeztek csatlakozni ehhez a luganoi kezdeményezéshez. Ezt követően górcső alá veszem a politika hol kisebb, hol pedig nagyobb jelenlétét a versenyben, példákkal szemléltetve ennek jelentőségét. A dolgozat következő részeiben a napjainkban is ismert Eurovíziót vizsgáljuk, hol lehet befolyásoló és imázsépítő egy ország versenyzőjének győzelme, miképpen számítanak a szavazatok és kik azok, akik szerint ez a műsor jelenleg nem hazájuk porondjára való. A záró gondolatokban pedig ezt összegezve hipotéziseimet fejtegetem majd bővebben.

2. Történeti áttekintés – Mi is az Eurovíziós Dalfesztivál?

2.1 A verseny kialakulása dióhéjban

Az első ilyen dalversenyt 1956-ban rendezték meg a svájci Lugano városában, melyen Belgium, Franciaország, az akkori Német Szövetségi Köztársaság, Svájc, Luxemburg, Hollandia, valamint Olaszország vettek részt. De hogyan is indult mindez?

Az 1955-ös évben Európa nagy része még mindig a második világháborús sebeket tapasztgatta. Nyugaton már számos fogyasztási cikk segítette ezt a folyamatot és színesebbé tenni az életet, ellenben a vasfüggönytől keletre ritka volt a luxus, kevésbé voltak lehetőségek a folyamatosan virágzó propagandáknak ellentmondva. Kelet és nyugat a háború örökségével küzdött, és elindult a gondolatmenet sokakban hogyan lehetne ezt a törést befedni, és egységgel megszilárdítani a kontinenst. Az egyik ilyen gondolat Marcel Bezencon és Jean Monnet gondolata volt: egy egyesült Európa.

A vasfüggöny leereszkedésével nehezzé vált bármilyen egység megteremtése, azonban ebben az évben Robert Schuman egyfajta nemzetek közösségéről beszélt, mely magába foglalt olyan államokat melyben megtalálható az európai szellemiség. Úgy határozta ezt meg, mint egy kulturált családhoz tartozásnak a tudatát, melyben nincs jelen egymás kizsákmányolása, valamint a hegemonia sem.

1949-ben történt előrehaladás az ügyben, az Európa Tanács (melynek a modern Európai Unióhoz semmi köze sincs) és a NATO létrejöttek. Az Európai Műsorsugárzók Uniója (továbbiakban EBU) tagjai először 1950-ben találkoztak Torquay-ben, az Egyesült Királyságban. Ez az a szolgáltató mely főszervezője a mai Eurovízióknak, valamint ez közvetítette az első nemzetközi élő adást, melyen II. Erzsébet angol királynőt koronázták meg. Két évvel ezután alakult meg az Európai Szén és Acélközösség (ESZAK) mely olyan országokat taglalt magába, akik részei az EBU-nak. Az Eurovíziós Dalfesztivál ötlete 1955-ben merült fel az EBU monacoi ülésén, akkori terv szerint a név „*Le Grand-Prix Eurovision de la Chanson Européenne*”¹ lett volna, melyet Luganóban tartanak meg. A zenei stílus nem volt meghatározva, bármilyen dal szerepelhetett.

¹ Chris West, Eurovision, A History of Modern Europe Through the World's Greatest Song Contest, Melville House UK, 2017

A célközönségnek a középosztálybeli családokat jelölték meg, azt gondolva, hogy ők lennének a legtöbben a képernyő előtt. Sokkal nem lőttek mellé, hisz talán a mai napig ők a legnagyobb számú nézői ennek a versenynek.

A verseny eredeti ötlete és ma is meghatározó jellemzője, hogy a nemzetek (amelyek televíziós társaságai aktív tagjai az EBU-nak) eredeti dalokat küldenek be, amelyeket élőben adnak elő és közvetítenek a televízióban. Ezt követően szavazással választják ki az év "legjobb" európai dalát. Az első versenyen csak hét ország vett részt, és mindegyikük két dalt küldött be. Azóta minden versenyző ország csak egy dalt küldött be.

2.2 Az Eurovízió felépítése és szabályai

Ez a rész azt hivatott bemutatni, miképp néz ki egy ilyen dalverseny és hogyan kapcsolódnak egymáshoz a produkciók, kik lehetnek a résztvevők.

„Az Eurovíziós Dalverseny egy nemzetközi televíziós dalverseny, amelyet az Európai Műsorszolgáltatók Uniója szervez, és amelyen az EBU-tag műsorszolgáltatók által kiválasztott résztvevők képviselik országaikat Európából és azon túlról. Minden résztvevő műsorszolgáltatónak március közepéig van ideje kiválasztani egy dalt és egy előadót, aki azt előadja. A dalt és az előadót a televíziós nemzeti válogatóműsor(ok)ban, belső eljárás keretében vagy bármely más módon is kiválaszthatják.”²

A verseny három élő adásból áll: az első elődöntő, a második elődöntő és a döntő. A két elődöntőbe a nemzeti válogatókból kijutott versenyzők kerülhetnek, egy sorsolás során pedig kihúzzák melyik ország melyik elődöntőbe kerül. Miután a nemzeti vetélkedők lezajlottak, úgy a házigazdai feladatok is átkerülnek, és januárban a házigazda műsorszolgáltató találkozik az előző év győztesével, hogy szimbolikusan jelképesen jelezze a verseny átadását az egyik házigazda városból a másikba. Ezen az eseményen kerül sor az elődöntők sorsolására, amely meghatározza, hogy egyes országok melyik elődöntőben vehetnek részt.

Ahogy bejutnak a szombat esti döntőbe, csatlakoznak az úgynevezett „Nagy Ötök” műsorszolgáltatóhoz és a házigazdához (általában annak a nemzetnek a műsorszolgáltatója, amelyik az előző évben nyert). A „Nagy Ötök” közé Franciaország, Németország, Olaszország, Spanyolország és az Egyesült Királyság résztvevő műsorszolgáltatói tartoznak - ez azon

² <https://eurovision.tv/about/how-it-works>

országok csoportja, amelyek műsorszolgáltatóikon keresztül a legnagyobb anyagi hozzájárulást nyújtják a verseny szervezéséhez.

2.2.1 A pontozási és szavazási rendszer

A részvételre vonatkozóan átfogó szabályok vannak érvényben, amelyek az évtizedek során alakultak ki, de a versenyző dalokkal és előadókkal kapcsolatos legfontosabbak a következők: A daloknak eredetinek kell lenniük, és nem lehetnek hosszabbak 3 percnél, valamint egy előadás során legfeljebb 6 előadó léphet színpadra. A dalok eredetisége többnyire sikerülni is szokott, volt erre azonban ellenpélda is, többek között 2017-ben a német énekes Levina, aki a „Perfect Life” című dalát adta elő és már a nyitó hangok első hallatán kísérteties hasonlóságot mutatott David Guetta listavezető számával, amit Sia-val közösen alkotott, a „Titanium.”³, ezek után nem is ért el jó helyezést.

Minden showban, miután az összes dal elhangzott, minden ország két ízben pontoz egy produkciót pontszámmal (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10 és 12) ad a kedvenc dalaiknak; az egyiket az adott ország öt zeneipari szakemberéből álló zsűri adja, a másikat pedig a showt az országban néző nézők. A nézők telefonon, SMS-ben és a hivatalos alkalmazáson keresztül szavazhatnak. Egyik ország sem szavazhat a saját versenyzőjére. A pontokat általában a dal alapján adják, de akadt olyan mikor ez nem így történt, erről a 3.2-es pontban lesz bővebben írva.

2.3 1956 Lugano: Az első európai dalverseny

Mint ahogyan arról korábban is említést tettem, az első versenyt a svájci Luganóban rendezték meg a tervezettek alapján. A részt vevő országok Belgium, Franciaország, Nyugat-Németország, Olaszország, Luxemburg, Hollandia és természetesen a házigazda, Svájc voltak.

Erről a versenyről még videófelvételek nem készültek, habár a technika Nyugat-Európa több országában jelen lett volna, ellenben ami mindenütt volt, az a hang, mely elengedhetetlen egy ilyen versenyben.

A dalok többnyire sanzonok voltak, a 14-ből a fele francia nyelven szólalt meg, ami talán csak kissé lehet meglepő, hisz az induló országok nagy részében hivatalos nyelvként szerepel a francia. Ezt a maival összevetve láthatjuk, hogy a dalok többnyire angol, vagy

³ <https://www.youredm.com/2017/05/14/german-eurovision-entry-straight-rip-off-david-guetta-titanium-ft-sia/>

nemzeti nyelven megszólaltatott üzenetek. A verseny története során folyamatos versengés látható a nyelvek között is, hiszen a frankofón, azaz franciául beszélő országok a később belépőkkel együtt is domináltak, a már ekkoriban euroszeptikus britek kevésbé vidáman fogadták ezt a tudatot. Ekkoriban a francia nyelv volt a domináns.

A Luganoi versenyen a svájci bírák voltak többségben, még Luxemburg is svájci bírakat állított ki sajátok helyett, nem akart ilyenekre költeni. Ezek után ki lehet találni melyik nemzet nyert (állítólag egy szavazattal). Mai napig megfigyelhetők hasonló történések, amikor a nyertest előre meg lehet jósolni.

A versenyző országok a svájciakon kívül az Európai Szén és Acélközösség 6 tagja volt, volt kezdeményezés máshol is, többek között Dániában, ahol a jelentkezés megérkezett, de különféle okokból a színpadra nem tudtak lépni. Említésre méltó még az Egyesült Királyság is, ahol egy ausztrál énekesnő Shirley Abicair a „Little Ship” című dalával akart volna indulni, de nem jutott el a versenyre, mai napig nem tudni, hogy miért, valószínűleg azért, mert az ország nem akarta, hogy más nemzetiségű képviselje őket az Eurovízió. Egyáltalán lehetséges lett volna az, hogy egy más kontinensről származó képviselje saját nemzetét a versenyen? Ma már tudjuk a helyes választ erre a kérdésre, de ekkoriban sem ez, sem pedig Ausztrália szereplése nem volt valósággal egyenértékű. Megfigyelhető azonban, hogy mai napig a hat ESZAK-ban lévő ország az, ahol az európaiság szelleme a legjobban jelen van a gondolatban.

A verseny lezajlása után egy hónappal, 1956 június 26.-án a „Luganói Európa”⁴ képviselői Brüsszelben találkoztak, hogy a volt belga miniszterelnök, Paul Henri Spaak javaslatát tárgyalják meg. Ez tartalmazott egy közös vámuniót és közös, szabad kereskedelmet. Ez volt az a pillanat amikor az Európai Gazdasági Közösségek (továbbiakban EGK) megszületett. Bár az Eurovízió és az EGK nem testvérek, de már itt hasonló úton indultak el mindketten, és közeledésük az évek során megfigyelhetők, de ezekről még később lesz majd szó.

2.4 Keleti alternatíva: A Varsói szerződés, majd Oroszország dalversenye

Az Intervízió (továbbiakban ISC) egy, az Eurovízióval egyenértékű dalverseny volt, melyen a Varsói szerződés tagországai vehettek részt. Szervezője az Intervision (OIRT), a keleti

⁴ Chris West, Eurovision, A History of Modern Europe Through the World's Greatest Song Contest, Melville House UK, 2017

blokk televíziós csatornáinak hálózata volt. A versenyre általában a lengyelországi Sopotban, a Forest Operában került sor. Az ISC 1965 és 1968 között, majd 1977 és 1980 között került megrendezésre.⁵ A verseny a Sopot Nemzetközi Dalfesztivál (Sopot ISF) helyébe lépett az első megtartásakor, amelyet már 1961 óta rendeztek Sopotban. Ez a lengyelek legnagyobb zenei fesztiváljának számított akkoriban, melyen minden műfaj képviselte magát és tömegeket vonzott a rendezvény.

Az ISC-t háromszor is útnak indították, mert különféle események miatt nem minden évben került megrendezésre. 1977 és 1980 között a Sopot-t felváltotta az Intervíziós Dalverseny, amelyet továbbra is a városban rendeztek. Az Eurovíziós Dalfesztivállal ellentétben a sopoti nemzetközi fesztivál gyakran változtatta a győztes kiválasztásának formuláját, és számos különböző versenyt kínált a résztvevőknek. A 4. Intervíziós Dalfesztiválon, amelyet 1980. augusztus 20-23. között rendeztek Sopotban, például két versenyt rendeztek: az egyiket a televíziós társaságokat képviselő művészek, a másikat a lemezkiadó cégeket képviselő művészek számára. Az első versenyen a zsűri a benevezett dalok művészi értékeit, míg a másodikban az előadók interpretációját értékelte. A zenei fesztivál nyitott volt Európán kívüli országokra is, melyek jó kapcsolatot ápoltak a Varsói Szerződés országaival, ilyenek voltak például Kuba, a Dominikai Köztársaság, Mongólia, Új-Zéland, vagy akár Peru.

Ahogy az Eurovízióhoz az ABBA, vagy Lordi, az Intervízióban is voltak nagy nevek, ilyen például Alla Pugacheva, a Szovjetunió sztárja, aki a dalszerzés és éneklés mellett aktivistaként is helyt állt annak idején, megnyerte az 1978-as ISC-t, valamint filmekben is szerepelt. Több kitüntetést kapott, valamint bekerült a nagy orosz enciklopédiába is. 2022 decemberében a BBC 100 Woman egyikeként tüntették ki.⁶ Neve azért is megjegyzendő hiszen a közelmúltban sem tűnt el a rivaldafényből. Több orosz programban is részt vett, majd az orosz-ukrán konfliktus során későbbiekben már olykor országával ellentétes nézeteket vallott. 2022. szeptember 3-án, miután részt vett Mihail Gorbacsov búcsúztatásán, Pugacheva a Szovjetuniót gonosz birodalomnak nevezte, amely az egész világra veszélyt jelentett akkoriban.⁷

⁵ Vuletic, Dean (25 July 2019). Postwar Europe and the Eurovision Song Contest. Bloomsbury Publishing

⁶ <https://www.bbc.co.uk/news/resources/1d7-75af095e-21f7-41b0-9c5f-a96a5e0615c1>

⁷ <https://web.archive.org/web/20220927223104/https://www.gazeta.ru/culture/news/2022/09/04/18482575.shtml>

Visszatérve az Intervízióra, fontos látni, hogy ilyesfajta eseményekre a bipoláris világ mindkét felében szükség volt, hiszen ezek összehozták a népeket, kultúrákat, valamint a családokat is a rádió vagy a televízió elé. A versenyt egyébként 1981-ben már nem tartották meg, hiszen a Szolidaritás mozgalom sztrájkjai törtek ki, főképp Gdanskban, és a lengyelek ekkor nem éppen a szovjetek általi ideológiát éltették abban az évben.

A verseny ezután 2008-ban kapott újra életre, melyet ezúttal már az oroszországi Szocsi városában rendeztek meg. Ez az év azért is lehet ellentmondásos a barátok keresésére orosz szemszögből, mert ekkor indították meg a grúziai inváziót a két azóta is vitatott régióban, Abkháziában és Dél-Osszetiában. Grúzia eközben már az Eurovízió szerepelt 2007 óta, szóval megkezdte az Európai Unió országaihoz való közeledését, talán ezzel is jelezni szeretne volna északi szomszédja számára, hogy már nem a Szovjetunió egyik tagköztársaságaként léteznek. Ugyanebben az évben egyébként Oroszország nyerte az Eurovíziót, - ezzel kapcsolatban is születtek különféle elméletek, - ezáltal a 2009-es versenyt Moszkva tarthatta meg, a grúzok pedig ezen nem vettek így részt, hivatkozva arra, hogy egy ország, amely a területi integritásukat megsérti ne bonyolítson le olyan versenyt, ami a zene által próbálja összemelengetni Európát, de erre a témára a későbbiekben kitérek majd.

Oroszország számára összességében a hidegháborút követő évek az új, saját ideológia megelégséről szóltak, melyre mindenféle külső hatás érkezett. A leginkább rájuk illő életérzésnek végül a nosztalgiában megbújó szép múlt újbóli megélése bizonyult. Egyszerűbben szólva, a „vissza a jövőbe” perspektíva nagyon is megtetszett az orosz lakosságnak, erre az elvre kezdett el építkezni a kezdetekben Vlagyimir Putyin jelenlegi orosz elnök is már korábban betöltött ciklusaiban is. A mára már imperialista felfogásként látható és expanzionista, régi taktikát alkalmazó külpolitikája sokak szemében tette őt hőssé országában.

Az Intervíziós törekvések később, 2014-ben és napjainkban 2024-ben is előjöttek, előbbihez hozzáfűzve, hogy valószínűsíthető a Conchita Wurst személye és az, amit képvisel nem volt szimpatikus az orosz médiának ezért szeretett volna saját zászló alatt Intervíziót futtatni akkoriban. Az orosz versenyzők kvalifikációja pedig az újonnan anektált Krím-félszigeten történt meg Jaltában, ami nem vetett túl jó fényt a nemzetközi közönség szemében az országról.

A 2024 es gondolatokra tekintve pedig ez nagyban köszönhető annak, hogy Oroszország lemondott EBU-s tagságáról 2022-ben, mikoris megvonták tőlük az Eurovízió való szereplés lehetőségét. A verseny amúgyis kevesebb érdeklődőt számlált már ekkorra, így az oroszok

vígan hagyták ott a távolmaradók által gyakran csak „cirkusz”-ként említett eseményt. Az Intervízió jövője máig ködös, azonban kérdés, hogy okozhat-e újabb repedést a kontinensen egy orosz kezdeményezés. Ezen a versenyen a BRICS+ országokat, valamint a korábbi résztvevőket látná szívesen Oroszország, a helyszín pedig Szentpétervár a tervek szerint.⁸

⁸ <https://ogaegreece.com/intervision-is-back-in-2024/>

3. A politikai aspektus

Mint ahogyan azt a cím is taglalja, a verseny - véleményem szerint, csatlakozva sokakhoz - egy valódi küzdőtér. Most, hogy a korábbiakban felvázoltam mi is a verseny célja, hogyan alakult és miképp működik szabályszerűen, ideje rátérni a háttérben meghúzódó, sokak által észre nem vehető, de olykor nyíltan kifejtett politikai tartalmakra egyes nemzetek megnyilvánulása mögött. Az Eurovízió politikai szemmel nézve lehet egy rejtvény, de olykor nyitott könyv is, vagy csak a közönségnek kell eldöntenie, hogy milyennek is ítéli meg az adott produkciót. A verseny azonban ennél sokkal többet takar, egyfajta képet lehet kiépíteni minden egyes előválogatón a versenyre legalkalmasabbnak talált előadók és dalaik által. Ebben a fejezetben erről, valamint néhány szerintem kiemelkedőnek mondható országról lesz majd szó, akiknek a neve hallatán a közönség reakciója nem mindig egyöntetűen pozitív vagy negatív.

3.1 A zene, mint soft power és az általa közölhető üzenet

Elsősorban fontos tisztázni azt, mit is értünk soft power, azaz „puha erő” alatt. Ez a puha erő, vagy más irodalmakban hatalom egy olyan, az entitás által kezelhető dolog, mely annak erejét nem népességszámmal, hazai bruttó össztermékkel, vagy katonai téren próbálja meg megjeleníteni, hanem a kultúra, a média, vagy esetünkben a zene által.⁹ A „puha hatalom” jelensége nem teljesen napjainkból, de például az ókorból is eredeztethető. A nagyobb birodalmak a kezdeti hard power, tehát seregük alkalmazása után a megszállt területeken zavargásokkal nézett szembe, így fontos volt az, hogy a helyzet minél hamarabb stabilizálódhasson. Fontos volt felmérni, hogy az adott népek, melyek ott élnek hogyan tekintenek új vezetőjükre, akiket akarva vagy akaratlanul nekik ígért a sors keze.

Ilyen esetekben figyelhető meg a soft power első alkalmazása, hiszen olykor asszimiláció nélkül, az adott kultúrákat élve hagyva és nem eltiporva egy baráti viszonyt tudott kialakítani a megszálló a jelen esetben elnyomottal. Példaként említeném Nagy Sándor birodalmát és közel-keleti hódításait, ahol a hellenizmus és a kultúrák keveredése által jött létre egyfajta szinergia, mely jó ideig szilárd is maradt. Ez esetben fontos megjegyezni, hogy a soft power esetében nem mindig lehet egy adott bizonyos elemével sikereket elérni, viszony gazdaságilag gyakorta bizonyul hatékonyabbnak.¹⁰ Megfigyelhető, hogy a puha erő

⁹ <https://softpower30.com/what-is-soft-power/>

¹⁰ Kovács Miklós: SOFT POWER – puha hatalom, puha befolyásolás, puha erő, <https://debrecebar.wordpress.com/2017/01/16/>

kevesebbszer ütközik ellenállásba, mint a kemény erő. Megfontolt alkalmazásával el lehet érni a politikai és gazdasági ellenőrzést és dominanciát a különböző régiókban. Így tárgyalhat például egy katonailag gyenge állam egy nála erősebbel hatékonyan.

A zene, mint a kultúra egyik része egy ilyen soft powernek tekinthető, hiszen mind tudjuk, hogy egy adott dallam olykor adott érzélemvilágot tükröz, jellemet ír le, ha pedig egy zenei alaphoz szöveg is társul, máris könnyebb megállapítani, mire gondolt a szerző. Az Eurovízió mára már világhírű fellevezető zenéje, a „Te Deum” például az összetartozás szimbólumaként funkcionál, hiszen bárhol is követi a néző a műsort ez fog felcsendülni.¹¹ Ahogyan a zene, úgy a verseny évente változó szlogenjei is egyfajta üzenet a közönség felé, de erről bővebben a negyedik fejezetben teszünk említést.

3.2 Versenyt befolyásoló tényezőkben gazdag országok

3.2.1 Az Egyesült Királyság

A kifejtésre kerülők közül az első, mely ezekből a leghamarabb csatlakozott az Eurovízióhoz. Az Egyesült királyság már a második versenyen, 1957-ben képviseltette magát, ezt követően pedig azóta 67 alkalommal indítottak versenyzőt.

Kezdeti próbálkozásai máris egy hullámvasúthoz voltak hasonlíthatók, hiszen 1958-ban színpadra sem léptek a gyenge debütálás után. Ilyenkor általában a nézők azok, akik hangsúlyozzák, hogy térjen vissza az ország, a TV adó ugyanis nem szeretne selejt produkciót kiállítani. 1960-ban viszont már a verseny házigazdái voltak, ebben az évben vált meg egyébként Franciaország szubszaharai gyarmataitól az Algériai lázongásokat követve. Hogy jönnek ide a franciák?

A brit-francia viszony sosem volt túlzottan baráti, sőt többször ellenszenvesnek is mondható. Ahogyan a franciák az ESZAK-al egy „összeurópai” csoport tagjaivá váltak, ekkorra már a németekkel megbékélve a több százéves sötét múltért, a briteknek nem igazán tetszett, hogy a La Manche csatorna túlsó partján fekvő ország nem fogadja örömmel csatlakozási szándékukat az Európai Gazdasági Közösségekbe (EGK). Mindez azonban csak egy apró homokszem a sivatagban.

¹¹ <https://www.classicfm.com/composers/charpentier/eurovision-opening-music-te-deum/>

Az Eurovízió, mint azt korábban említettem a franciák, legalábbis a francia nyelv fellelője volt, 1961-ben például sorozatban másodszor aratott Franciaország győzelmet a versenyen, és a szabadszellemű gondolkodás is megmutatkozott hiszen ebben az évben a dal a vallás által tiltott meleg szerelemről szól. Ebben az időben a férfiak közti szexuális tevékenység tiltott volt a versenyen résztvevő országok közel felében, köztük Nagy Britanniában is.

Visszatérve az EGK-ra, mely 1957 óta létezett, az 1962-es évben megszavazta a Közös Agrárpolitikát, mely *„partneri viszonyt teremt a mezőgazdaság és a társadalom között, valamint Európa és az uniós gazdálkodók között. Arra irányul, hogy támogassa az agrártermelőket és javítsa a mezőgazdaság termelékenységét, és ezáltal biztosítsa, hogy a fogyasztók folyamatosan és megfizethető áron hozzájussanak a szükséges élelmiszerekhez; tisztességes megélhetést biztosítson az uniós gazdáknak és életben tartsa a vidéki térségek gazdaságát azáltal, hogy ösztönzi a munkahelyteremtést a mezőgazdaságban, az agrár-élelmiszeriparban és a kapcsolódó ágazatokban.”*¹² Egyszóval ez is az integráció mélyülését segítette elő.

Szintén ebben az évben alapult meg az EFTA, az Európai Szabadkereskedelmi Társulás, mely ekkor az EGK-ba (még) nem tartozó országokat foglalt magába, többek között az itt tárgyalt Nagy Britanniát is. Ebből is látszódik, hogy a britek mindig is tartozni akartak valahova, vagy legalábbis ennek a látszatát keltették.

Az évek múlásával Európában kezdett teret hódítani az angol nyelv, így az Eurovízióban is, 1965-ben már a franciáknak sem tetszett az egyre több angol nyelvű dal így az EBU reakciójaként azt javasolták, hogy minden ország a saját anyanyelvén énekeljen, ezzel így megint a francia nyelv kerülne túlsúlyba, ahogyan Luganóban is volt az, tudjuk miért.

Az Egyesült Királyság már két *Non-t* is bezsebelt a franciáktól 1967-re, ami az uniós csatlakozásukat illeti, ami pedig a versenyen lévő szavazatokat illeti, nos ebből sem kaptak túl sokat a franciáktól. Ennek ellenére a britek sikeresnek mondhatók a verseny történetében. 1967, 1969, 1976, 1981, 1997 mind olyan évek melyen sikerült felülmúlniuk az egész mezőnyt, igaz, azóta csekély számban kerültek a dobogó közelébe is.

¹² https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_hu

Ez a már sorsszerű sikertelen széria több tényezőnek is köszönhető lehet, azonban itt most egy olyan dologhoz szeretném ezt kötni, amely talán a legszembetűnőbb és az Egyesült Királyság lakosainak mindennapjaiban is központi szerepet játszó dolog, ez pedig a Brexit.

Mint azt már korábban is említettem, a britek sosem voltak kimondottan az EU legnagyobb pártfogói és támogatói. Az országban annyi kétely fogalmazódott meg, valamint a vezetés is azt ítélte meg, hogy talán nincs helyük ebben a közösségben. 2016 júniusában egy népszavazást tartottak az Egyesült Királyság és Gibraltár területén az EU-ból való kilépésről. A szavazatok 51,9 százaléka (tehát éppen több mint a fele) gondolta jónak ezt az elgondolást, így 2017-ben Theresa May, akkori brit miniszterelnök bejelentette, hogy országa nem kíván az Európai Közös Piac része lenni. Ígéretet tett egy „nagy visszavonási törvény” kidolgozására, ami az 1972-es, az Európai Közösségről szóló brit törvényt helyezné hatályon kívül és beillesztené a kívánt jogszabályokat az Egyesült Királyság jogrendszerébe.¹³ Ekkor a kilépés feltételei még nem tisztázódtak, így az ország az EU teljes jogú tagja marad egyelőre. A következő években hosszas tárgyalások során végül a brit alsóház javaslatára a kilépést elhalasztották, majd 2019 májusában Theresa May bejelentette, hogy június 7-én távozni fog a kormányzó Konzervatív Párt és a kormány éléről. Utódja Boris Johnson lett, aki a brexit felgyorsítását szorgalmazta volna, éppen ezért mindenképp végre akarta hajtani a kilépést akár az Unióval közös szerződéssel, akár anélkül. Kéréssel fordult II. Erzsébet brit királynőhöz, hogy támogassa a gondolatait, a sajtó később közölte, hogy a királynő elfogadta a javaslatot, ugyanakkor felfüggesztette a brit parlament ülését 2019 szeptember 9-től október 14-ig. A végső döntés december 20-án született, amikor a brit parlament alsóháza 124 fős többséggel elfogadta¹⁴ a 2019 októberében előkészített Brexit-megállapodás szövegét, mely szerint az Egyesült Királyság 2020. január 31-ével fog kilépni az Európai Unióból. Nem látták előre mivel fog ez járni, de ez már jelenkorunk története.

Az Eurovízióra, ha nem is szemünk elé seprte a kontinens visszhangját, de fel lehetett fedezni a kialakult ellenszenvet a britek felé. Az egyik ilyen dolog a szavazás volt. Mint azt korábban már taglaltam az országok szakmai zsűri és nézői pontok útján tudják jutalmazni a számukra megnyerő produkciókat, ám akadt olyan is akinek valamikor nem jutott ki egyikből sem. Alcímünk főszereplője éppen ilyesmit tapasztalhatott meg több ízben és nem is csak egy

¹³ <https://www.bbc.com/news/uk-politics-37532364>

¹⁴ https://hvg.hu/vilag/20191220_brexit_szavazas_brit_parlament

évben. Bár a verseny nem a politikáról kellene szóljon olykor mégis beleszólhat, itt is ez mutatkozik meg.

2021-ben példának okáért az egyébként talán rádióba tehető felkapott angol dal 0 ponttal zárt, sem a zsűri, sem pedig a nézők nem jutalmazták semmivel sem. Az ezt megelőző pár évet lehet még kiemelni, mely során, ha nem is a 0 pont, de az utolsó 3 hely egyike már-már biztosítva volt a britek számára.¹⁵ Tényleg ennyire érzékenyen érintette Európát a britek kilépése?

Már 2011-ben, a brexit megálmodása előtt sem volt túl fényes a britek számára, amikor produkciójuk a 25. helyezést érte el a 26-ból, mindössze 11 pontot összegyűjtve. Ebben az évben a franciák ellenszenve is fellelhető volt, hisz bár sok ponttal sosem, de itt csakis eggyel jutalmazták a briteket. Graham Norton, angol színész és műsorvezető reakciója közvetítőként erre csak annyi volt: „Egy? Mi alagutat építettünk az országokba.” ezzel utalva a nagy brit szerepvállalásban a Csatorna-alagút építésében. Ez olyan vívmány volt mely a két ellenfelet és ekkor Európát is közelebb hozta egymáshoz. Valóban megérte a brexit? A válasz eltérő lehet attól függően kit érünk utol a kérdéssel, azonban az vitathatatlan, hogy az Egyesült Királyságnak 2022-ig nem volt sikere a versenyen már több mint 25 éve. Ekkor azonban történt valami. Az Egyesült Királyság ekkor nagy reményt fűzött Sam Rider, az aktuális indulójuk produkciójához. A fülbemászó, mégis mondanivalóval rendelkező dal mind a közönség, mind pedig a zsűri figyelmét felkeltette, meg is lett az eredménye, a dal a második helyen zárt. Megtört a balszerencse sorozat és a britek rendezhették a 2023-as versenyt. Jogos a kérdés, miért nem a győztes ország rendezi majd, ennek legnagyobb oka az volt, hogy Ukrajnában nem éppen a béke honolt 2022-ben, de erről bővebben a róla szóló alfejezet ad majd számot.

3.2.2 Moldova és Dnyeszteren túli piócája

Ahogy ezt az alfejezet címe is magában foglalja, az alábbiakban tárgyalt ország teljes mértékben nem egységes, sőt, talán soha nem is volt. Besszarábia, ahol a mai Moldova is elhelyezkedik mindig is a Kelet-Nyugati pufferezóna része volt. Hol a törökök, hol az oroszok majd a szovjetek, hol pedig a később független Románia próbált hatást gyakorolni erre a régióra. Az idő elteltével ezen két égtáj közötti beékelődés már javarészt csak az Európai Unió

¹⁵ <https://www.history.co.uk/articles/nul-points-the-uk-s-worst-eurovision-entries>

és Oroszország érdekeltségeként van jelen. Akadnak-e még más népek is, illetve hogyan is szerepeltette magát eddig ezen kicsiny ország a nagy Eurovízióban?

Mielőtt azonban Moldova versenyen való szereplésére térnék ki fontos betekinteni zavaros történelmébe. A mai Moldova korábban a Szovjetunió egyik tagköztársasága volt, ezt megelőzően pedig az akkori Román Királyság része, melytől a Molotov-Ribbentrop Paktum emelte át a már említett Szovjetunió fennhatósága alá a területet. A szerződés, melyet a szovjetek a Náci Németországgal kötöttek az egyik titkos záradékában foglalta magába Besszarábia szovjet érdekszférába kerülését. Ezt követően a második világháború során tengelyhatalmakhoz tartozó Románia megszállta a területet, melyet a „visszatérő” szovjet csapatok szabadítottak fel. A háború befejeztével a Párizsi béke a szovjet érdekszférába tette az országot, ekkor már ténylegesen és megkezdődött Moldova szovjetizálása. Ennek köszönhetően a moldovai románok, valamint az ukránok számát tekintve hatalmas visszaesés volt tapasztalható. A többi szovjet tagköztársasághoz viszonyítva itt kevesebb ellenállás volt, mint például a balti államokban.¹⁶

Mint az minden más államban a vasfüggönytől keletre így Moldovában is lehetett érezni a Szovjetunió repedezését. Az országban ekkor kezdett el elindulni a nyelvkérdés, melynek első lépése az 1989. augusztus 31-én elfogadott három új nyelvtörvény volt, ami a moldovai nyelvet tette hivatalossá. A több orosz kifejezést alkalmazó, ellenben latin karaktereket használó nyelvet nem nézte mindenki jó szemmel, többek között az ország kisebbségi népcsoportjai sem. Itt a leginkább a gagauzok voltak elégedetlenek, akik Moldova területén élnek és török nyelven beszéltek. Szerettek volna nemzeti és kulturális jogokat maguknak, nem elégedtek meg a Chişinău által nyújtott engedményekkel, ezért még abban az évben kikiáltották a Gagauz Autonóm Köztársaságot, melyet a moldovai parlament törvénytelennek nyilvánított és a mai napig nem fogadja el az ország vezetése. A másik fontosabb szakadás az országon belül 1990-ben történt amikor a Dnyeszteren túli hatóságok kikiáltották saját köztársaságuk, a Moldovai Dnyeszteren túli Köztársaságot. Ez egy másik, az „anyaországgal” egyet nem értő terület, melynek zászlóján ma is felfedezhetők a szovjet ideológia jelképei: a vörös alapon található arany színű sarló és a kalapács, melyet ez esetben a Dnyesztert jelképező zöld sáv tesz egyedivé. Napjainkban Oroszország állomásoztat itt békefenntartókat, az országnak pedig saját pénzneme is van, útlevelével azonban csak Moldovába lehet elutazni. Az el nem ismert területet két másik

¹⁶ Charles King, *Moldovenii, România, Rusia și politica culturală* [eredeti cím: *The Moldovans. Russia, România, and the Politics of Culture*, Hoover Institution Press, Stanford, California, 2000]

el nem ismert terület fogadja csak el létezőként, ezek pedig a szintén Oroszországhoz köthető Abkházia és Dél-Osszetia szeparatista régiók.¹⁷

Egy másik, napjainkban talán jobban fellelhető dolog pedig az EU-hoz való közeledés. Moldova az átvészelt harcokból tanulva egyre inkább nyugat felé kezdett el orientálódni, azonban ennek kétféle elgondolása van országon belül, az egyik, hogy önállóan, a másik pedig, hogy Románia részévé válva. Ez utóbbi természetesen több okból is megvalósíthatatlan véleményem szerint, hiszen akkor a korábban említett 2 vitatott régió, valamint a gagauz és elenyésző bolgár lakosság azonnali ellenállást tanúsítana, nem is említve a transznisztriai orosz hadtesteket. Transznisztria tehát egyfajta vasmacskaként is funkcionál, ha a moldáv vezetés úgy döntene, hogy az EU része szeretne lenni ténylegesen.

Az ország Eurovíziós szerepvállalása is olykor érintette ezt a zavaros múltat, viszont ami a leggyakrabban megfigyelhető volt, hogy nem a mainstream-nek számító abban az évben aktuális zenei stílust képviseltek, hanem belevitték saját kultúrájukat, hangszereket, motívumokat és gyakran a román nyelvet is, igen ez az, ami már érdekesebbnek hangzik és talán kilóg a sorból. Be kell azonban látni, hogy olykor az ország még mindig a saját egységes identitását keresi napjainkban.¹⁸

Az ország 2005-ben debütált a versenyen eléggé sikeresen, hisz egy hatodik hellyel zárták az akkori Eurovíziót. A továbbiakban is számos évben kerültek be a top 10-be, és mondhatni felkapottak lettek a rajongók körében, valljuk be nekem is egyik személyes kedvencem. Az indok amiért említést teszek ebben a fejezetben Moldováról az, hogy a nemzeti válogatókon gyakorta vívnak harcot az ország nemzetiségei, ide sorolhatók az anyanyelvi, a román és az orosz felmenőkkel rendelkező versenyzők. Mivel ezen dolgozat azonban nem az előválogatókat kell megvitassa, így most ettől eltekintünk.

Indított versenyzőik dalai többségben angol nyelven szólaltak meg, akadt azonban kivétel, mikor az angol nyelv mellett, vagy akár önállóan jelent meg a román nyelv. Azt gondolom nem kell nagyon megvitatni mi is lehet az oka, ez egy ország melyre nagy hatást gyakorolt a gyakran nagytetvérenek tekintett Románia. Ennek okán figyelhető meg az is hogy

¹⁷ <https://korkep.sk/cikkek/uncategorized/2015/12/10/egy-orszag-melyet-sajat-maga-ismer-csak-el-transznisztria-2015-ii-resz/>

¹⁸ Petru Negură, "The Romanian literature of Bessarabia: between national integration and the search for a regional identity", in Nici eroi, nici trădători. Scriitorii moldoveni și puterea sovietică în epoca stalinistă, Chișinău, Cartier, 2014

a két ország a dalok színvonalától függetlenül adja egymásnak a 12 pontot a nemzeti zsűrijük által.

Voltak a kezdetben elakadások a versenyt illetően, például rossz helyezések esetén, ilyen volt 2006 is mikor az ország dala a huszadik helyen zárt és a műsorszóró Teleradio-Moldova (TRM) kijelentette, hogy a következő évben távolmaradna a versenytől, azonban a tömeg nyomására végül benyújtották a szükséges dokumentumokat és elindultak 2007-ben is.¹⁹ Az országhoz köthető még 2010-ből Sergey Stepanov, aki a SunStroke Project zenekarból származik, internetes jelenséggé vált, amikor a meglehetősen jó szaxofon szólója vírusként terjedt el és "Epic Sax Guy" néven vált ismertté.²⁰

Ami viszont most talán legfontosabb, hogy egy bizonyos évben megfigyelhető, illetve leginkább hallható volt a moldáv román közeledés gondolata. Az országot 2022-ben az Eurovíziós Dalfesztiválon képviselő komponistacsoport, a Zdub Si Zdub és az Advahov-fivérek daluk szövegében is utalást tesznek arról, hogy ez a jelenség valóban jelen van a nép akaratában, köztük az előadókéban is. A dal többnyire román nyelven szólal meg, de néhol angol részekkel is találkozhatunk. A dalt a csapat tagjai közösen írták, középpontjában a két ország fővárosát összekötő, a szovjet érából származó különleges vonat áll, mely napi rendszerességgel közlekedik kelet és nyugat, Chişinău és Bukarest között. Az eredeti szöveggel kapcsolatban problémák merültek fel, mivel páran a két ország újraegyesítésének támogatását vélték felfedezni a sorok között. A politikai üzenetű dalok tiltottak az Eurovízió és mivel ez a téma Moldovában is kényesnek számít, így a bonyodalmak elkerülése végett a csapat tagjai a szöveg minimális átírása mellett döntöttek. A dal egyébként 2021 decemberében került kiadásra, legfőbb célja a Chişinău és Bukarest közti vasútvonal újranyitásának reklámozása volt.

„Indul a vonat, szinte repül egyik országból a másikba. Megy, de nem érti milyen ország ez, hol kezdődik, régi-e vagy új? Esetleg összeolvadtak?”

A szövegen nagyon sokat nem kell magyarázni, megjelenik benne a Romániával ápoltság jó kapcsolat, és a radikálisabbak gondolkodásmódja is miszerint a két országnak egyesülni kellene újból. Akad olyan rész is mely szerintem pedig az Európai Unióhoz való közeledést is jelentheti.

¹⁹Benny Royston, Moldova actively seeking performers, 2006
https://esctoday.com/6824/moldova_actively_seeking_performers/

²⁰ <https://eurovision.tv/country/moldova>

„A vonat keletről nyugatra megy”

Vitatható természetesen, hisz már ott is megállhat a gondolat, hogy Románia jelenti a nyugatot a moldávok számára, viszont szerintem a későbbi uniós csatlakozási folyamatok élőkészületeivel nem ez látható.

„Olyan, mintha egy lenne, de mégis kettő, együtt, de mégis külön.” „Mindkét földön hórát táncolnak és hegedűvel készülnek a csodák – boldogság!”

Itt szintén az látható, hogy a román és moldáv kultúra több száz-éves közös múltja miként képviseli itt egy dalban, pontosabban annak szövegében ezt a szimpátiát a nyugati szomszédval. A videóklipben fellelhető az is, amint a vonatra felszálló fiatal egy szőnyeget visz, melyet a határt átlépve felmutat egy III. István, moldvai fejedelmet ábrázoló szőnyeget, aki mindkét ország történelmében fontos személy, ezt követően pedig a határőr vállat vonva beáll a zenekarhoz és együtt táncolnak.

Moldovát egyébként nagyban érintő demográfiai változások mindig történnek, hiszen a nagy szegénységben élő családokból sokan mennek ki más nyugat-európai országba dolgozni, hogy hazautalják a fizetés egy részét, vagy akár a teljes összeget és ezzel finanszírozva az otthon maradtak napi szükségleteit, a lakásfelújítást, vagy bárminemű nagyobb kiadást. Ez, ha csak minimális szinten is szerepel a dalban, de szerintem nagyon is fontos jelenség. A moldávoknak úgy ahogy a románoknak is fontos egyébként nyelvük megőrzése a „szláv tengerben” így a többi újlatin nyelvű országgal (pl. Franciaország, Olaszország, Spanyolország és Portugália) igyekeznek jó kapcsolatokat ápolni. Nem melleleg a kivándorlók a legnagyobb arányban ezeket az országokat választják úticélként.

A már több mint harminc éve független ország külpolitikájában mintegy hintázik Kelet és Nyugat között, hol nyugatosabb (és egyben általában „románbarát”), hol „orospárti” kormányzatai vannak, de gazdasági szempontból egyértelműen Oroszországra szorul. 2021 októberében a lejárt orosz gázsz szerződés miatt olyan súlyos krízis alakult ki, hogy a kormány harmincnapos szükségállapotot volt kénytelen kihirdetni. A köztársasági elnök asszony és a miniszterelnök idén március elején aláírta az ország hivatalos EU-csatlakozási kérelmét, kihasználva az Ukrajna orosz megtámadását követő lehetőséget. Az Európai Unió keleti bővítése a háború okozta sokk ellenére a közeljövőben valószínűtlennek tűnik. A csatlakozás lehetősége ugyan új fejezetet nyithatna az ország hosszú távú gazdasági fejlődésében, ám

paradox módon Moldova az egyetlen olyan európai ország, ahol az Európa-párti kormány ellenére az európai integráció fokozatosan veszít népszerűségéből.

Moldova számára országa képviselete az Eurovízió olyan, mintha az EU-hoz tartozás egyik útszakasza lenne, egy hosszas folyamat mely során saját identitását megelve és útját egyengetve egyre inkább válhat az ország az egység egyik tagjává, ezzel megkönnyítve lakossága mindennapjait. A nemzeti imázs kiépítése egyébként sosem volt távol a versenyen szereplő egyik országtól sem, viszont ezt majd egy későbbi fejezet során fejtem ki.

3.2.3 Ukrajna

Ha dobogóra kellene állni aszerint, hogy melyik ország váltja ki a legnagyobb visszhangot és kettősséget, Ukrajnának biztos helye lenne legalább harmadikként. Ám nemcsak ezen a dobogón foglalhat helyet Ukrajna. E nép minden évben olyan produkcióval áll elő melyben, ha csak a legkisebb jelenléttel, de benne van valamilyen dallam, motívum, ami a hagyományaikra jellemző. Az ukrán Eurovíziós fellépők mindig is nagy közönségkedvencek voltak, akadt azonban olyan időszak mikor nem volt olyan egyértelmű, hogy miért, vagy csak pont túl egyértelmű lett volna? Ez az alfejezet széleskörben bemutatja az ukrán szerepvállalást és a vihar előtti csend időszakát, majd pedig megvizsgálom az orosz-ukrán ellentét gyökereit és azt, hogy miképp gyakorolt hatást a kitört háború a versenyre.

Az ország először 2003-ban mutatta meg magát a színpadon, kevés sikerrel, talán nem volt a legjobb bemutatkozás, de ami ezt követte az egy fellendülés kezdete volt. Ukrajna szereplésének második évében 2004-ben győzni tudott az Eurovízió. Érdekes megfigyelni, ahogy a győztes énekes először a színpadon, majd még ebben az évben a narancs forradalmon hallatta a hangját. Ez volt talán az orosz-ukrán ellenszenv gyökere, véleményem szerint azonban ez már korábbra is visszavezethető.

A második világháború folyamán, ha nem is közvetlenül a két ország, hanem mint Szovjetunió és a németek által megszállt Ukrajna, ahonnan a férfiak többségét a nácik besorozták, ennek ellenére az ukránok a német sereget örömmel fogadták. Ezen gondolatmenetnek a 2022-es eseményeknél van jelentősége elsősorban.

A Narancs forradalomhoz visszatérve, ez volt talán az első olyan megmozdulás a függetlenedett Ukrajnában, mely az oroszoktól való elpártolást szorgalmazta. Ebben az évben voltak a választások az országban és a tüntető nép célja az volt, hogy saját akaratuk érvényesüljön ne pedig az, amit az orosz medve diktál. Putyin célja továbbra is az volt, hogy a

régiós befolyását tartani tudja, hiszen a 3 balti állam „elvesztése” egy mély sebet hagyott az orosz vezetésben a 2004-es választásokon ő maga is Ukrajnába utazott, hogy kampányoljon „védenec”, Viktor Janukovics mellett. Ekkoriban Ukrajna egy autoritánus országnak volt titulálva Európa által, ezt pedig nehéz volt levetkőznie.

Első pillantásra úgy tűnhet, hogy a 2004 telén lezajlott békés tüntetésekből hiányzik az egy évtizeddel később kibontakozó események geopolitikai drámája. Bár a független Ukrajna első nagy néphatalmi forradalma nem vezetett közvetlenül orosz katonai agresszióhoz, és nem váltott ki azonnali változásokat az európai erőviszonyokban, mégis vízvázlat pillanat maradt, amely a korai posztszovjet korszak végét jelentette, és megteremtette az alapját a mai nemzetközi kapcsolatokat meghatározó hidegháborús légkörnek. A 2004 végi tüntetéseknek kezdetben sikerült megakadályozniuk, hogy a Kreml által támogatott jelölt, Viktor Janukovics ellopja az ukrán elnökséget, és lehetővé tették reformpárti riválisa, Viktor Juscenko megválasztását. Juscenko azonban hamarosan belharcokba keveredett, és nem tudta határozottan az euroatlanti integráció felé vezetni Ukrajnát a rendkívül frusztrálónak bizonyult ötéves hivatali ideje alatt. Ez megnyitotta az utat Janukovics előtt, aki valószínűtlen módon visszatért és megnyerte a 2010-es elnökválasztást. A 2010-es Ukrajna jelentősen megváltozott a narancsos forradalom eredményeként, amely megszabadította az országot a kormányzati cenzúráról és lehetővé tette a szabad sajtó fejlődését. Janukovics nem tudta visszaszorítani a szabad sajtó szellemét, ami a későbbiekben hozzájárult a 2014-es felkeléshez és bukásához.²¹

A Kreml reakciója a kijevi eseményekre először a felháborodás és a hitetlenkedés volt. Ahogy a katasztrófa mértéke egyre nyilvánvalóbbá vált, a hangulat az ukrán árulás miatti keserűséggel és a Nyugat által elkövetett árulás dühével vált dühössé. Oroszország úgy tartotta, hogy a Nyugat támogatása az ukrainai demokráciapárti tüntetésekhöz a nemzetközi agresszió formája volt. A Kreml szerint ez egy közvetlen beavatkozás volt az orosz belügyekbe és megerősítette a nyugati világ ellenségeskedését.

Ez jelentős hatással volt az orosz külpolitikára. Az első négy évében Putyin igyekezett kiterjeszteni a Nyugattal való együttműködést, miközben Oroszország pozícióját a világ vezető hatalmai között helyreállította. Azonban a narancs forradalom befejezte ezt a szövetséget, és Oroszország egyre nacionalistábbá vált a belügyekben, és konfrontatívabbá a globális szintén. E változás egyik legkorábbi jele az információs szférában jelentkezett. Az ukrainai

²¹<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/how-ukraines-orange-revolution-shaped-twenty-first-century-geopolitics/>

demokratikus felkelést követően pár hónappal a Kreml bejelentette, hogy elindítják a Russia Today tévécsatornát. Ezt az intézkedést sokan úgy értelmezték, hogy Oroszország válaszként hozta be a nyugati világ vereségét a média területén, a mai napig szinte minden Ukrajnával, vagy csak volt Szovjet Tagköztársasággal kapcsolatos hírt elferdítenek az oroszok.

A történet folytatása előtt érdemes ismét az ukrán eurovíziós szereplést figyelni, az első győzelmet követően sikersztorinak mondható folytonos kvalifikációt sikerült elérni, ami talán a legjobban figyelemre méltó országok egyikévé tette Ukrajnát. Ezek közül említésre méltó Verka Serduchka 2007-ben előadott „Dancing Lasha Tumbai” dala, mely egy hatalmas party-himnusként van számontartva azóta is.

A következő győztes produkció szintén egy külső hatásra való reflexió volt, ez a győzelem pedig 2016-ban következett be, 2 évvel a Krím-félszigeten történő incidensek után. Azért fontos ezt megemlíteni, mert a dal szerzője, valamint a szövege is köthető a Krími eseményekhez. Jamala, „1944” című dalát a krími tatárok a dal címével azonos évében történő deportálásáról írta, ami azért is köthető hozzá, mert a felmenői ekkor élték meg ezt a traumát. A dal tartalmaz krími tatár nyelvű sorokat is, elsősorban a kórus részben.²² Ennek a szerepe lényeges, hiszen a Krím-félszigeti történések után a tatárok voltak azok, akik a népszavazáson legjobban elleneztek az orosz annexiót, a dal pedig a krími tatárok ellen a félsziget orosz annektálását követő újbóli elnyomás közepette jelent meg.²³ A dal szövegét általánosságban a hazától való megfosztottság és a fiatalság elkobzása váltja egymást különféle metaforákkal. Mindemellett pedig az embereket próbálja megszólítani, hogy ne tekintsenek el az ilyen agressziót magába foglaló események felett.

A dal 2014-es referenciaéve sem volt harcmentes Ukrajna számára. Ekkor zajlott le a fővárosban, Kijevben az Euromajdan, ami tekinthető a második narancs forradalomnak is. A lázongások oka az, hogy 2013-ban Viktor Janukovics elnök nem írta alá az Európai Unió és Ukrajna közötti megállapodást²⁴, valamint bejelentette, hogy Oroszországgal és az Eurázsiai Gazdasági Unióval kíván szorosabb együttműködést folytatni. Oroszország nyomást gyakorolt Ukrajnára és ennek következtében dönthetett így Janukovics, az egyébként az ukrán parlament által megszavazott dokumentum kapcsán.²⁵

²² <https://wiwibloggs.com/2016/02/08/1944-lyrics-jamala-ukraine-eurovision-2016/123003/>

²³ <https://www.economist.com/europe/2016/05/26/1944-all-over-again>

²⁴ <https://www.kyivpost.com/post/6963>

²⁵ Dinan, Desmond; Nugent, Neil (eds.). *The European Union in Crisis*. Palgrave Macmillan. 3.o., 274.o.

Az Euromajdan tömeggyűlései és tüntetései kezdetét követően Victoria Nuland, az Egyesült Államok térségért felelős magas rangú diplomatája, az európai és eurázsiai ügyekért felelős helyettes államtitkár a tüntetőket biztató, támogató nyilatkozatokat tett. Egyik beszédében megemlítette, hogy az Egyesült Államok már a Szovjetunió felbomlásának évében ígéretet tett egy diplomáciasegítő alap meghatározásában Ukrajna számára, melynek keretében már legalább 5 milliárd dollárt kapott ekkorra meg.²⁶ Valószínűsíthető, hogy az Euromajdan is ezen finanszírozás által valósulhatott meg.

A forrongásra reagálva Janukovics és a parlamenti ellenzék február 21-én megállapodást írt alá egy ideiglenes egységkormány, alkotmányos reformok és előrehozott választások megteremtéséről. A rendőrség még aznap délután elhagyta Kijev központját, majd Janukovics és más kormánytagok még aznap este elmenekültek a városból.²⁷ Másnap a parlament eltávolította Janukovicsot a hivatalból és ideiglenes kormány lett felállítva.²⁸ A Kijevi eseményeket hamarosan követték a Krími zavargások, melyeket amint említettem a Krím-félsziget orosz annektálása követett, ami később az orosz-ukrán konfliktus gyökerének tekinthető.

Az Eurovízió után 2019-ben jött elő újból a Krím-félsziget, helyesbítve jöhetett volna, ha az ukrán nemzeti válogatón, a Vibdir-en résztvevő Anna Korsun, művésznéven Maruv nem viselkedik megkérdőjelezhetően hazája szemszögéből. Az énekesnő nem sokkal a verseny után oroszországi turnét tervezett volna, mely országgal érthető módon Ukrajna nem táplált diplomáciai kapcsolatokat. Az egyébként akkori győztese a válogatónak produkciója után a zsűri által lett kikérdezve a Krímet illető véleményéről és hovatartozásáról. A zsűriben egyébként a 2016-os Eurovízió győztes Jamala is helyet foglalt. Maruv hiába ért el első helyet, mely által kijuthatott volna az akkor Tel-Aviv-ban megrendezendő versenyre, a műsorszolgáltató bejelentette, hogy nem mehet. A műsorszolgáltató közölte, hogy Maruv kiesése a szerződésével kapcsolatos nézeteltérésen alapult. Nem találtak közös nevezőre Ukrajna nemzetközi dalversenyen való képviselését illetően. Mindezek után a TV-adó a többi döntőssel nem tudott megegyezni, ezért senkit sem küldtek a 2019-es Eurovízióra.

²⁶ Kent DeBenedictis: *Russian 'hybrid warfare' and the annexation of Crimea: the modern application of Soviet political warfare*. paperback edition. 2022

²⁷ Walker, Shaun. „Ukraine: 'The dictatorship has fallen.' But what will take its place?“, *The Observer*, 2014. február 22.

²⁸ Mamlyuk, Boris N., *The Ukraine Crisis, Cold War II, and International Law* (July 6, 2015). *German Law Journal*, Vol. 16, No. 3, 2015, Elérhető: SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2627417>

A műsorszolgáltató döntését olyan tisztviselők is támogatták, akik megkérdőjelezték Anna Korsun Ukrajnához való tartozását. A kulturális minisztérium azt mondta, hogy csak "a felelősségükkel tisztában lévő hazafiak" énekelhetnek az Eurovízión,²⁹ Maruv pedig a megnyilvánulása után nem bizonyult annak. Az énekesnő esete tökéletesen rávilágít arra, hogy nem mindig a többség dönt, vagyis akadnak olyan pillanatok amikor akár pillanatok alatt megváltoztathatja a TV-adó egyes ország sorsát arra az évre nézve. Fontos kiemelni még, hogy sem a dalszöveg sem pedig a színpadi elemek nem álltak kapcsolatban az orosz-ukrán konfliktus bármely történéseivel.

A soron következő jelentős versenyév a 2022, ami ugye Ukrajna esetében a fegyveres konfliktusok kiújulását eredményezték a február 24-én indított invázió során. Az ellenfél nem változott, ismét az oroszok és Putyin mozgatták a szálakat, ezúttal már nyíltan. Visszautalnék itt második világháborúval kapcsolatos gondolatokra ami ide vezet, hiszen amikor kihirdették a „speciális katonai hadművelet”-et, akkor az orosz elnök úgy fogalmazott, hogy Ukrajnát mentesíteni kell a náciktól. A háború kezdeti és napjainkban zajló történései különféle források alapján elérhetők bárki számára, így erre nem térnék ki bővebben most. Egyik forrásként viszont megemlíthető Ukrajna ebben az évben indított produkciója, a „Stefania” amely a Kalush Orchestra előadásában szólalt meg.

A dal az ukrán népi motívumokkal tarkított alternatív hip-hop darab, a mostani mainstream-nek megfelelően mind vokál mind pedig rap részeket tartalmaz, a mélyebb mondanivaló azonban első halláskor nem sokunkban merül fel egy zene hallgatásakor, itt pedig ez volt a kulcs. A Stefania címet vizsgálva ez egy női név, mely utalhat a hátszágából a frontot ellátó anyákra és lányaikra.

A Kalush Orchestra Stefania című dalát az oroszországi konfliktus előtt választották az Eurovízióra, de azóta mélyebb értelmet nyert, mint például egy megható sor:

"Mindig hazatalálok, még akkor is, ha minden út elpusztult".

A Kalush zenekar számára nagy felelősséggel járt ez a szereplés, főleg így, hogy országukat szolgálva nekik is a seregben volna a helyük, hatalmas tiszteletnek érezték, hogy a háború ideje alatt elhagyhatják országukat, hogy képviselhessék azt egy másik színtéren, az Eurovízión. Mindenképpen hasznosak szerettek volna lenni és a verseny által megadott nekik

²⁹ [Ukraine bans its Eurovision entrant over Russia row - BBC News](#)

ez a lehetőség. A dal egyébként az egyik tag, Oleh édesanyjáról szól, aki először a Vibdir döntőjében hallhatta először.

Ahogy a válogatót, úgy az Eurovíziós színpadot is meghódították dalukkal, a közönségsvavazatok dominanciája volt jellemző egyébként ebben az évben, viszont az is látszott, hogy az országok szakmai zsűrijei javarészt az ukrán dalnak adták a 12 pontot. Mellékelten megemlítendő, hogy az Oroszország által indított háború után az oroszokat az EBU kizárta a 2022-es versenyből és ők azóta sem tértek vissza, igazából érthető módon.

A sikeres verseny után azonban a sors úgy hozta, hogy a harcok eldurvulása miatt Kijev nem alkalmas a verseny lebonyolítására, hisz bármikor az orosz célkeresztbe kerülhet. Az EBU ekkor döntött úgy, hogy a második helyen záró Egyesült Királyság veszi át a rendezés jogát. A briteknek ez volt a keserédes vigasz a korábbi évek után. Ekkoriban egyébként a Boris Johnson által vezetett ország volt Ukrajna legnagyobb európai támogatója, lehetséges, hogy az EBU is tisztában volt ezzel? Ebben az évben egyébként több kooperáció is született a Kalush zenekarral, többek között a The Rasmus finn rockbanda, akik az „In The Shadows” című 2010-es slágerüket alkották velük újra, beletéve ukrán rap-et valamint népi hangszereket is.

Ami pedig 2024-et illeti, ismét egy talán a háborúhoz köthető zene győzött a Vibdir-en. A döntőhöz közeledve a fogadási irodák szokták megtippelni a helyezéseket és ezek alapján dobogósnak mondható volt a dal. Azonban, hogy mi lesz majd a végső helyezése arra csak májusban derül fény, amennyiben az elődöntőből továbbjutnak.

3.2.4 Izrael

2024-ből figyelve talán az egyik, ha nem a legtöbb kételyt okozó ország Izrael. Számos háború zajlott már a tözsomszédtségában és a területén is, valljuk be nem volt könnyű nekik sosem a muszlim országok ölelésében. A kezdeti nehézségek, melyek a független zsidó állam megteremtéséhez vezettek 1948-ban, majd a folytonos USA-val való kapcsolat és már-már védenc szerep élvezése általa, valamint a szomszédos országokkal való főként vallási alapú nézeteltérések sosem tették egyszerűbbé az ország mindennapjait. Jelenleg pedig a gázai övezet és más palesztin területek elleni küzdelem az, ami az Izraelbe vetett bizalmat megingatta számos országban. Ebben az alfejezetben néhány lényegesebb, az országhoz köthető eseményt, illetve Eurovíziós megmozdulást teríték majd ki.

A történeteket 1973-tól kezdem el vizsgálni, ekkor lépett először Eurovíziós színpadra Izrael, fontos azonban megjegyezni, hogy konfliktusainak gyökerei a verseny kezdeti évéhez vezethetők vissza, nevezetesen a Szezi válság eseményeihez. 1972-ben pedig a Münchener olimpián gyilkoltak meg palesztin merénylők 11 izraeli atlétát, így az ország debütálási évében fokozott biztonsági készültség volt a dalversenyen. Az első szereplés mondhatni jól sikerült, hiszen negyedik helyet tudott bezsebelni a frissen EBU-tagdá vált ország.

Gyakran merülhet föl a kérdés, miért és hogyan kerül az Eurovízióra Izrael. Válaszként felhozható egy talán kevésbé valós és egy technikai megfontolás. Előbbit tekintve ez egyfajta szorosabb kapcsolatteremtés lehet Izrael és az EU-között, vagy csupán a katonai kommunikációt tesztelheték az izraeli műsorszóró bevonásával. Az igazság azonban az, hogy a verseny minden nemzet számára nyitott, akik az EBU által meghatározott területen helyezkednek el, vagy területük egy része ezen belül van, ezek a területek javarészt földrajzi alapon vannak behatárolva, természetesen ez továbbra is hagyhat kérdést, hiszen földrajzilag Izrael nem az európai kontinensen található, és akkor ne is beszéljünk Ausztráliáról.

Az 1973-as év sem volt a béke éve Izrael számára, október hatodikán a Jom Kippur napján Szíria és Egyiptom rajtaütésszerű támadásokat indított meg az ország ellen, annak reményében, hogy visszaszerzik az 1967-es hatnapos háborúban izraeli erők által meghódított területeket.³⁰ Az amerikaiak számos eszközt küldtek Izrael megsegítésére. Október 14-én fordulópont következett be és Izrael sikeresen visszaverte a támadásokat, sőt, a sereg majdnem Kairóig menetelt, ekkor már Egyiptom is tűzszünetet kért.

A következő fontos megálló 1978. Ebben az évben kötötték meg a Camp David-i megállapodást, amelyet Anvar Szadat egyiptomi elnök és Menachem Begin izraeli miniszterelnök írt alá 1978. szeptember 17-én, tizenkét napig tartó titkos tárgyalásokat követően Camp Davidban, az Egyesült Államok elnökének marylandi vidéki szálláshelyén. A megállapodásnak köszönhetően Szadat és Begin 1978-ban megosztva kapta meg a Nobel-békedíjat. Az első keretrendszer, amely a palesztin területekkel foglalkozott, a palesztinok részvétele nélkül készült, így az ENSZ elítélte. Az ezt követő évben emelte ezt a szerződést piedesztálra az Egyiptommal kötött béke.³¹ Ennek zálogaként Izrael kivonult a Sínai-félszigetről, és beleegyezett, hogy tárgyalásokat kezd a ciszjordániai és gázai övezeti palesztinok autonómiájáról. Nem volt azonban békés Izrael északi szomszédja, Libanon,

³⁰ http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/october/6/newsid_2514000/2514317.stm

³¹ Bregman, Ahron (2002). A History of Israel. Palgrave Macmillan. ISBN 978-0-333-67631-8.

ahonnan gerillatámadások érték az izraeli partokat, hatalmas mészárlásokhoz vezetve. Izrael egy invázióval reagált erre, és behatolt Dél-Libanonba, hogy elpusztítsa az ottani katonai létesítményeket, amiket a Palesztin Felszabadítási Szervezet (PLO) birtokolt. A PLO harcosainak többsége visszavonult, Izraelnek sikerült biztosítania Dél-Libanont, amíg az ENSZ-erők és a libanoni hadsereg át nem vette a hatalmat.

Ami a versenyt illeti, 1978-ban az Eurovízió Izraeli győzelem született, a pontok minden országból egyöntetűen érkeztek, megvolt a támogatás, vajon a háború volt az oka? Ebben az évben egyébként több TV-adó is reklámszünetet tartott, vagy leállította az adást az izraeli produkció ideje alatt. A jordániai televízió például azzal töltötte ki az időt, hogy nárciszokat mutatott a dal alatt, a hangot is levették. A győzelem az arab országokban nagy visszhangot keltett, de ebben az időben vált rosszabbá a helyzet a bipoláris világban is, az USA ballisztikus rakétákat telepített az NSZK területére, és a kubai rakétaválsághoz hasonló feszültség volt jellemző Európára.

A rakéták és az olajárrobbanás ellenére az Eurovízió 1979-ben optimista légkörben zajlott, a házigazda Izrael ekkor írta alá a már említett békeszerződést Egyiptomban. A verseny nyitányában Izraelt modern nemzetként mutatták be, ahol a vallási és etnikai sokszínűség jellemző. A versenyen kívül ekkor volt az első Európai Parlamenti választás³², valamint az afganisztáni konfliktus magjai ekkor vetődtek el a két szuperhatalom által.

A szavazás utolsó előtti fordulójában Spanyolország vezetett, ez volt az első alkalom, hogy a győztes dal hátrányból fordított, és a végső szavazáson megszerezte a győzelmet. A spanyol zsűri szavazatával végül Izrael lett a győztes. Izrael így sorozatban 2 szer nyert versenyt, azonban 1980-ban sem a szereplést, sem pedig a verseny rendezését nem vállalták be, A Holland NOS TV április 19-ét választotta a dalverseny időpontjának, de mivel ez a nap a Yom Hazikaron, holokauszt emléknapja volt Izraelben, a címvédő úgy döntött, hogy nem vesz részt, ami az egyetlen alkalom volt, hogy az egyik Eurovíziós Dalverseny győztese nem vett részt a következőn.³³ A versenyt így Hágában rendezték meg. Látható, hogy Izrael számára mindig is fontos volt a történelmi múlt és a hagyományok, különösen, ha egy ilyen fontos gyászeseményhez köthető az.

³²https://multimedia.europarl.europa.eu/en/topic/40-years-ago-first-session-of-the-directly-elected-european-parliament_12503

³³ <https://eurovision.tv/event/the-hague-1980>

A következő szerintem jelenetős év az 2018, amikor a versenynek Lisszabon adott otthont. A már a verseny előtti közönségkedvenc Netta Barzilai, az izraeli induló a fogadóirodák által győztesnek volt jósolva. Nem mindig mondható el természetesen, hogy ezen jóslatok beteljesülnek, például a korábbi év nem kedvezett az elsőnek titulált Francisco Gabbani-nak, de ebben az évben megvalósult a várva várt jövődőlés. Netta dala a „Toy” egy friss, dallamos és sokat mondó alakítás volt. Sokan kortárs üzenetnek tekintették a #MeToo mozgalom háttérében. Netta a dalban arról énekel, hogy a nők nem lehetnek a férfiak tárgyiasított kellékei, nem játékszerek. A dal talán az egyik legnagyobb feminista szerepvállalás volt az Eurovízió történetében és az évek során sok produkció vette át később ezt a szellemiséget. Talán a 2017-es győztes Salvador Sobralnak kevésbé tetszett ez a „gyorséttermi zene”, ahogyan ő fogalmazott győzelme után a többi produkcióról, de el kell fogadni, hogy ahogyan a világ, benne a zenei stílusok is fejlődnek, természetesen nálam is van egy határ, ami már túl modernnek számít és nem az én ízlésem. A lényeg az, hogy 2018-ban Izrael győzött, és 2019-ben egy nagyon jól megrendezett versenynek lehettünk szem- illetve fültanúi.

Amit még mindenképpen szeretnék megemlíteni az pedig a 2024-es verseny, melynek most még csak az előszelét lehet érezni dolgozatom írásakor, ugyanakkor már körvonalazódnak az előadók és ahogyan a világ reagál a fennálló Izrael-Palesztin konfliktusra. A versenyen, ha minden úgy sikerül akkor a konfliktus szereplő országait (még Palesztinát is) összesen 3 helyen fogják képviselni. Az első Izrael, ugyebár magától értetődő módon saját magát, emellett a visszatérő Luxemburg már kiállított versenyzője szintén izraeli származású, ami elég nagy visszhangot keltett Európa szerte. Harmadikként pedig Izland kerül elő, eléggé meglepő módon. A Söngvakeppnin izlandi válogatón egy palesztin származású énekes, Bashar Murad is részt vett, aki teljes mértékben kiállt hazája népéért és a fogadóirodák akár általa győzelmet ítéltek Izlandnak. A versenyen végül második lett és nem nyerte meg, azonban a rajongók szívét annál inkább. Érdekes megfigyelni ahogy ezáltal Izrael 2-0 arányban győzi le az egyébként mai napig el nem ismert Palesztinát a versenyen, vajon az Eurovízió hogyan fognak szerepelni? Izraelt egyébként több bojkott is érte már, ha az oroszokat kizárták őket miért nem, a leggyakoribb indok, hogy nem ők indították a harcokat, ellenben az agresszió mértéke szerintem vetekszik az orosz-ukrán konfliktussal. A dalszöveget pedig jelenleg az EBU vizsgálja. A YNET izraeli hírszolgáltató szerint az EBU azt vitatja, hogy kizárja-e Eden dalát - és így Izrael indulását az Eurovízió 2024-es versenyén -, mert az politikai felhangokat hordoz. Az "October Rain" című dal a 2023. október 7-i eseményekre utal, konkrétan a Hamasz által izraeli terület ellen

elkövetett terrortámadásra. Vajon ki győzedelmeskedik az Eurovízió a harctérrel párhuzamosan vívott küzdelmükben? Erre csak májusban derül majd fény.

3.3 A tömbszavazás jelensége és a kölcsönös adok-kapok

A tömbszavazás egy olyan, mára már gyakorivá és követhetővé vált fogalom a versenyen melyről feltétlenül érdemes szólni, én pedig ebben az alfejezetben szeretném két nagyobb tömb keretein belül ezt megvizsgálni. Na de mi is ez a jelenség? A tömb-, vagy sokszor blokkszavazás egy olyan szavazási módszer, ami a pontozási rendszert kihasználva az első, vagy első három legnagyobb pontot egy adott országnak adják szinte egyöntetűen, egyeztetés nélkül. Előfordulhat akképp, hogy több ország egymás közt, vagy mindig a csoportjuk adott évben legjobban teljesítő produkciónak adja azt, de úgy is, hogy csak 2 ország adja minden évben egymásnak, ez esetben a 12 pontot. Ami azonban a legfontosabb, a szereplés minőségének legtöbbször, főleg utóbbi esetekben aligha van köze a pontok adományozásához.

Nagyobb csoportnak tekinthető ebből a szempontból a balti államok hármasa, olykor Észtország és Finnország elkülönül ettől, de ilyen csoport például a Balkán is, Szerbia kivételével legtöbbször, hisz ők talán az egységet nem a pontokban, hanem a múltban keresnék. A Balkáni tömbszavazás országai Szlovénia, Horvátország, Észak-Macedónia és Bulgária. Egy másik nagyobb csoportosulás a skandináv országok: Norvégia, Svédország és Finnország, olykor Dániát is belevetve, ámbar ez utóbbi előszeretettel tartozik Közép-Európához.

Az egymást pontozók táborába pedig a már korábban említett észt-finn páros mellé még a görög-ciprusi zárkózik fel, mely két ország talán utóbbi északi felének megszállása után lett még jobban egymás támogatója. Törökország talán meggondolatlan volt? Erről majd később. Ami viszont most számunkra lényeges, az a pontzár ezen csoportosulások között, ami egyfajta klikkeknek nevezhető. A luganoi országoknak nincs ilyen folytonos összetartása a pontozás terén, talán ezért is nyernek ritkábban a 21. század folyamán?

3.3.1 A közelgő Aranylakodalom? – Görögország és Ciprus

Miért pont ez a két ország maradna ki a folytonos pont-pingpong-ból. Görögországnak és Ciprusnak rengeteg kötődése van egymáshoz, melyek már a Hellász-i korban fellelhetőek. A téma szempontjából viszont egy fontosabb időszakot vizsgálunk meg most, ez pedig amikor már mindkét ország a versenyben volt, valamint az, mikor egy ellenségeskedő harmadik fél

megzavarta a kettejük csendes mindennapjait. Ez a harmadik ország pedig nem más, mint Törökország, aki Ciprus északi felének megszállásával talán több figyelmet kapott, mint azt szeretne volna. Mellesleg az ország Eurovíziós szereplései talán nem hoztak ekkora nézettséget.

Visszatérve a görög-ciprus adok-kapok-hoz, a két ország kezdettől fogva örökbaráti viszonyban van egymással a versenyen. Ahogyan követtem a verseny adásait minden évben megfigyeltem és pár adás után már előre látszott, „Görögország 12 pontját pedig nem más kapja... mint Ciprus” – természetesen nagy üdvívalgás közepette. Úgy gondolom a török közbelépés közelebb hozta egymáshoz nemcsak ezt a két országot, de az EU-t is. Az ENSZ pedig mai napig egy demarkációs vonal mentén állomásozik Ciprus szigetén.

Ha már Ciprus, érdemes megemlíteni az ország etnikai összetételét, hiszen erre hivatkozva léptek be a török katonák a szigetre. A közkedvelt nyaralóhely Észak-déli tekintetben megosztott, délen a görög ciprióták vannak túlsúlyban, míg északon a török az elterjedtebb. A sziget történelme során volt a velenceieké, az Oszmán Birodalomé, valamint a Briteké is. Utóbbi az első világháború után lépett életbe a Lausanne-i békében foglaltak alapján. A britek próbálták „oszd meg és uralkodj” alapon kezelni a szigetet, ami javarészt sikerült is, de ennek a nacionalizmus véget vetett. Többszöri lázongások után a sziget végül 1960-ban függetlenné vált.

A függetlenedett állam később szembesült a görög katonai junta, valamint a török katonák fegyvereivel is, 1974-ben pedig Törökország megtámadta Ciprust, hivatkozva az 1960-as Garanciaszerződésben foglalt jogára, hogy megvédje a ciprusi törököket.³⁴ Az erősen felfegyverzett török csapatok a Kyrenia városa közelében partra szálltak, és a görög és görög ciprusi erőkkal ütköztek. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa július 22-én tűzszünetet ért el, de a török erők már elfoglaltak egy keskeny területet Kyrenia és Nicosia között. A török inváziót követően a ciprusi törökök egy részét megölték vagy foglyul ejtették. A ciprusi görögök megtámadták a ciprusi török negyedét, felgyújtották, nőket erőszakoltak meg és gyerekeket lőttek. A famagusztai enklávét és a Lefka várost is megtámadták. A Vöröskereszt szerint a hadifoglyok között 385 ciprusi görög, 63 ciprusi görög és 3268 ciprusi török volt. 1974. július 21-én egy zászlóalj görög kommandózt szállítottak Nicosiába. 1974. július 23-án a görög katonai junta összeomlott, elsősorban a ciprusi események miatt. A száműzetésben lévő görög politikai vezetők elkezdtek visszatérni az országba. 1974. július 24-én Konstantin Karamanlisz

³⁴ Kassimeris, Christos. "Greek Response to the Cyprus Invasion" *Small Wars and Insurgencies* 19.2 (2008): 256–273. o.

visszatért Párizsból, és miniszterelnöki esküt tett. Nem engedte, hogy Görögország belépjen a háborúba, amit árulásnak minősítettek. Az első hullámot egy második követte, mely során emberi jogok többszöri megsértése történt mindkét fél részéről. A konfliktus után 9 évvel 1983-ban a ciprusi török gyűlés kikiáltotta az Észak-Ciprusi Török Köztársaság függetlenségét. A nyilatkozatot követően Nagy-Britannia azonnal összehívta az ENSZ Biztonsági Tanácsát, hogy "jogilag érvénytelennek" ítélje el a nyilatkozatot. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 541. (1983) határozata úgy ítélte meg, hogy "az Észak-Ciprusi Török Köztársaság létrehozására tett kísérlet érvénytelen, és hozzájárul a ciprusi helyzet romlásához". A határozat a továbbiakban kijelentette, hogy "a fent említett nyilatkozatot jogilag érvénytelennek tekinti, és visszavonására szólít fel".³⁵

Görögország egyébként a ciprusi incidens éve óta szerepel az Eurovízió, produkciói átlagosan a középmezőnyben helyezkednek el, egyetlen év volt mikor diszkvalifikálni kellett őket, 1982 volt ez, amikor a dalban fellelhető volt plágium egy korábbi dallal szemben. Illetve 2005 fontos esemény a mai napig számukra, hiszen ekkor megszerezték első győzelmüket a versenyen, amire azóta még nem volt példa.

Ciprus dalai napjainkban felkapottabbnak számítanak, mint a görögöké, viszont a dallamvilág könnyen behatárolható, szinte minden évben ugyanaz a stílus is. 1981-ben lépett először színpadra az ország. A 31 alkalommal (1981-2022), amikor Ciprus szavazhatott Görögországra a döntőben, 26 alkalommal Görögországra szavazott, mint a legjobb dalra (a kivételek 1981, 1985, 1990, 1991, 2015 és 2023). A televíziós szavazás 1998-as bevezetése óta a két ország következetesen egymásnak adta a maximális 12 pontot, egészen 2015-ig, amikor egyik ország sem adta meg a 12 pontot a másiknak, viszont mindketten Olaszországnak adták a maximális pontot. Tehát ha nem is mindig kölcsönös pontozás egymásnak, de ha másnak, akkor is közösen adták. A ciprusi dalok egyébként vagy görög, vagy pedig angol nyelven szólnak meg, talán ezzel is hódolatukat téve a görög nézőknek.

³⁵ Resolution 541(1983) / adopted by the Security Council at its 2500th meeting, on 18 November 1983. <https://digitallibrary.un.org/record/58970>

4. A show és a nemzetmárkázás

Az Eurovízió maga egy kiváló lehetőség lehet egy-egy országnak a bemutatkozásra a világ színe előtt. Azért mondhatjuk, hogy a világ, mert bár a verseny alapvető célközönsége elsősorban a kontinensen volt, mára már kinőtte magát és talán a legnagyobb zenei fesztiválokkal is vetekszik. A versenyen minden ország, amely képviselni kíván, ezzel egyfajta jó benyomást szeretne kelteni országáról, és a már említett soft power erejével megbabonázni a nézőket a szavazatok és a jobb vélemény kialakulása érdekében. A nemzeti imázs növelése ugyanakkor győztes produkció után építhető a legjobban, amikor az adott ország a házigazda szerepét tölti be. Ilyenkor fontos a helyszín jó megközelíthetősége és az akörül kiépített infrastruktúra, a megfelelő mennyiségű és minőségű szálláslehetőség a tömegek számára, akik szeretnék megcsodálni élőben a versenyt és az azt körülölelő programokat. Az Eurovízió egy branddé is nőtte magát a 21. század folyamán, rajongók milliói követik az eseményeket és a verseny lezajlása után nemcsak a szervezők, de már ők is tervezgetik útjukat a következő helyszínre. Rendező országgént, ami a legfontosabb, higgadtnak maradni és talán távolmaradni az aktuális belpolitikától, a külpolitikát mellőzni úgysem lehet. Emellett saját versenyző kiállítása is célszerű, hiszen mindig kell egy dal, ami a nép hangján szól, de valóban a nép hangján szólnak-e a dalok?

4.1 Egyként egy dal mögött – a nemzeti előválogatók és a TV-adó támogatása

Ezen alfejezet rövid betekintést nyújt a 2.2-ben foglalt nemzeti előválogatók részletébe, kiemelve néhány példát. Ha végig szeretném vezetni az összes ilyen esetet, amikor zsűri és közönség nem értett egyet, akkor önmagában lehetne ez egy előadás anyaga, de itt most inkább a közelmúltra tekintenék vissza kizárólag.

Napjaink Európájában egy kimagasló példát véltem erre felfedezni, főleg a nemrég lezajlott 2024-es előválogatókat megtekintve. Lengyelország volt az, ahol a műsorszolgáltató és a zsűri szinte megnyerte a versenyt az általuk preferáltnak. Maga a jelenség legjobban úgy látható át ez az egész, hogy megnézzük mely előadók vannak a legjobban a nézők elé „tolva”, legyen ez rádióban, vagy a TV zenecsatornáin, esetleg reklámszűnetekben aláfestő zeneként. A lengyel TVP műsorszóró kapcsán 2023-ban és idén is előjöttek botrányok, a horvátoknál pedig a konkurencia olykor elcsendesül a válogatón. Ha egy dal pedig a verseny évében íródik akkor még jobban reklámozzák.

Lengyelország 1994-ben szerepelt legjobban, Edyta Górniak második helyezését, mely azóta is a legjobb az ország dalversenyt illető történetében. 2023-ban két dal volt, ami megosztottságot jelentő szakadékokat szült a nézők és a szakmai zsűri közé. A közönségkedvenc Jann Rozmanowski „Gladiator” című dala volt egyértelműen, azonban az általuk másodikként kihozott „Solo” című dal Blankától a zsűri favoritja volt. Itt kezdődött el a dilemma, mikoris összesítésben viszont ez utóbbi dal kapta a legtöbb pontot. Ekkor már bekiabált a közönség bundával vádolva a szervezőket, amiért szándékosan kevés pontot adott a zsűri a nagy favoritnak. Később az a vád került elő, hogy az egyik zsűritag, Allan Krupa személyesen ismeri Blankát. A zsűritag tagadta ezt, úgy hitte ő csak az egyik táncos. Majd később Krupa édesanyja, történetesen Edyta Górniak vallotta be, hogy a fia és Blanka korábban együtt jártak. Utána azon problémázott a közönség, hogy háromszor annyi szavazatot küldtek a nagy favorit Jann-ra mint a későbbi győztes Blankára.

Olaj volt a tűzre, hogy a TVP Rozrywka weboldalán a döntő előtt megjelent egy cikk a győztesről, később ezt technikai hibával magyarázták, mivel a szerkesztő elkezdte írni a cikk vázát korábban és valahogy kikerült. Két petíció is elindult a végeredmény megváltoztatásáért, összesen 87000 aláírással. 5 lengyel eurovíziós rajongói média közösen követelte a TVP-től a részletes eredmények közzétételét, a szavazás átláthatóságának hiánya miatt. A TVP azzal zárta le a témát, hogy a szavazás közjegyző kontrollja alatt zajlott, a második helyezett Jann pedig arra kérte a nézőket, hogy fejezzék be a gyűlöletbeszédet.

2024-ben sem változott sokat a forgatókönyv, A TVP követően közzétette a válogatóbizottságtól pontokat kapott dalok listáját. A szavazatokat órákkal a végleges közzététel után eltávolították a TVP hivatalos honlapjáról, és az Eurowizja.org oldal rámutatott, hogy az összes dal együttesen 272 pontot kapott az eredeti pontozásban, miközben 275-öt kellett volna kiosztani; a korrigált eredményeket néhány órával később tették közzé, az egyes zsűritagok egyéni szavazatainak összesítésével együtt. Erre a lépésre a rengeteg, főként az interneten szült vita adott okot. Az itt versengő két produkció Luna „The Tower”, és Justyna „Witch-er Tarohoro” című dalai voltak, melyből végül Luna kerekedett ki győztesen és fogja majd képviselni az országot 2024-ben.

Érdekességképp megemlítem még 2023 cseh indulóját, valamint szintén ebből az évből a horvátokat. Mindkét dal olyan elsőprő győzelmet aratott a válogatón, hogy nem alakult ki vitás helyzet a zsűri és a nézők között. Ugyanakkor mindkét dal szövege és szimbólumvilága burkoltan reflektált az orosz-ukrán konfliktusra. A Let3 horvát együttes például katonai diktátoroknak öltözve és egy rakétát a magasba emelve énekeltek egy nem helyénvaló

háborúról, és még az ukránok traktora is helyet kapott a szövegben, ha nem is nyilvánvaló utalásként. A cseheknél a Vesna lányokból álló együttes pedig a szláv egységet helyezte főszerepbe, már maga a zenekar is felsorakoztat több nemzetiséget, hisz a bandatagok között találhatunk csehet, szlovákot, orosz és bolgárt is. A dalban szintén előjönnek ezek a nyelvek, a „My Sisters Crown” pedig utalhat a szláv testvérekre is, hisz a központi elem az egységen van. Sokak szerint ez a dal oroszbarátnak volt titulálható ebben az évben.

4.2 Távolmaradt országok az évek folyamán

Mi az, ami távoltarthat egy országot, hogy ezen közösség része legyen? Lehet az egy rossz megítélés, más gondolatmenet, az anyagi ráfordítás, vagy csak az EBU döntése mely által már nem is kell részt vennie? Ezen fejezet három példát fog felsorakoztatni, ám bár fontos leszögezni, hogy a korábbi fejezetekben is szó esett ilyen esetekről.

4.2.1 Szlovákia

Ez, a viszonylag fiatal ország, ami legfőképp a korábbi szlovák nacionalizmusnak köszönhetette a csehek védnökségét, majd a náci átveszelését és a későbbi függetlenedést az Eurovíziót tekintve megelőzte korábbi társországát. Csehszlovákia felbomlását követően, - mely ország már egyébként maga is tagja volt az EBU-nak, csupán nem képviseltette magát egy Dalversenyen sem és helyette sajátot rendezett, vagy a már korábban tárgyalt Intervízió szerepeltette magát – Szlovákia már a felbomlás évében gondolkodott a versenyen való szereplésről.

Az újdonsült ország az 1993-as versenyen szeretett volna indulni, de mivel sok új ország jelentkezett, előválogatót tartottak, hogy csökkentsék az új pályázók számát. A Kvalifikacija za Millstreet 1993. április 3-án került megrendezésre, melynek a Radiotelevizija Slovenija adott otthont neki Ljubljanában, Szlovéniában. A versenyen hét ország versenyzett a döntőbe jutásért, a mindössze három továbbjutó helyért. Szlovákiát az Elán nevű zenekar képviselte az "Amnestia na neveru"-val, a versenyen a negyedik helyen végzett és mindössze egy ponttal maradt le a kvalifikációról Horvátország mögött, így egy évet kellett várnia az újbóli nevezésre. Annak ellenére, hogy nem kvalifikálták magukat a versenyre, a Slovenská Televízia (STV) mégis elküldött egy kommentátorcsapatot az írországi Millstreetbe és a műsorszolgáltató fő

csatornáján közvetítette a verseny közvetítését. Az ország szeme elé ekkor tárult első ízben az Eurovízió világa.

A következő évben sikeresen tudtak elindulni a dalversenyen, így hivatalosan először az 1994-es Eurovíziós Dalfesztiválon Dublinban léptek színpadra. A szereplésük az évek folyamán nem sikerült túl fényesen igazán egy alkalommal sem, így először 1999-ben tartottak szünetet a szerepléstől, majd mikor 2000-ben már indulni akartak ismét, a műsorszóró STV nem tartott igényt egy újabb indulásra. Így volt ez sokáig a kétezres évek elején, majd 2007-ben a szomszédos Csehország kezdte el bontogatni szárnyait a versenyen. Ennek hallatán az ország ismét előtérbe helyezte a szereplést 2008-ra, de ezt finansziális okok miatt továbbra sem tudta megtenni.³⁶ Ezt a csöndet egy 2009-től kezdődő újabb sikertelen szereplés bontotta meg, ami 2013-ig tartott.

Bár az STV eredetileg úgy nyilatkozott, hogy Szlovákia nem vesz részt a 2011-es Eurovíziós Dalfesztiválon, végül mégis megjelent Düsseldorfban, a 2011. január 1-jén létrehozott új Radio and Television of Slovakia (RTVS) képviselésében. A dal az "I'm Still Alive" volt, amelyet a TWiiNS popduó néven ismert ikertestvérek, Daniela és Veronika Nízlová adtak elő. A testvéreknek már volt tapasztalata az Eurovízión, hiszen a 2008-as Eurovíziós Dalfesztivál cseh induló, Tereza Kerndlová-nak a háttérénekesei és táncosai voltak. Az új műsorszóró sem hozott azonban nagyobb sikert Szlovákia számára, ez a produkció tizenharmadikként épphogy lemaradt a döntőbe való kvalifikációról. Ez a második részvételi hullám egyébként egyik versenyzőt sem juttatta el a döntőbe, mindannyian csak elődöntőig jutottak.

2013-ban az RTVS meghozta azt a döntést melyet a mai napig nem változtatott meg, ez pedig az ország újbóli távolmaradása 4 éves „második ciklusa” után. Ennek oka elsősorban azonban anyagi és nem pedig a rossz helyezés miatt van. Az RTVS, a szlovákiai eurovíziós részvételért felelős műsorszolgáltató megerősítette az ország elmúlt évekbeli távolmaradásának okát. *„Az Eurovízió a közszolgálati műsorszolgáltatók énekversenye. A múltban az RTVS volt az esemény hivatalos műsorszolgáltatója és egyúttal a nemzeti verseny fordulójának szervezője. Az RTVS gondosan közelíti meg televíziós és rádiós köreinek műsorszerkezetének kialakítását, és az elmúlt időszakban több bemeneti tényező, elsősorban a ráfordított pénzeszközök és a nézettség értékelése alapján úgy döntött, hogy nem veszi be ezt a nemzetközi versenyt a*

³⁶ Kasapoglou, Yiorgos (12 November 2007). "Slovakia: No participation in Belgrade!". ESCToday. <https://web.archive.org/web/20071114003339/http://www.esctoday.com/news/read/9603>

*műsorszolgáltatásába. A szlovák művészek részvétele magas anyagi költségekkel is jár, amire az RTVS-nek nincsenek meg a forrásai...”*³⁷

4.2.2. Az orosz medve árnyékában: Fehéroroszország

Nehéz helyzet lehet úgy elindulni egy demokráciát és elfogadást mutató versenyen, mint Európa egyetlen diktatúrája, de Fehéroroszországra ezek szerint az elfogadás nagyobb számban volt jelen mikor szerepelni akart. 2004-ben léptek először az Eurovízió színpadára, mely debütálás nem volt sikeres, ahogyan az azt követő évek sem mutattak különösebben nagy sikert. Az első három elindulásukkal a döntőt sem sikerült elérni, csak 2007-ben tört meg ez a sorozat egy évig, ami ezután ismét a nem kvalifikáltak sorába terelte az országot 2008-tól még két évre. A szláv népekkel (a versenyen) jó kapcsolatokat ápoló ország pontjainak nagy részét a többi volt szovjet tagköztársaságtól, vagy a balkáni népektől zsebelte be. A legjobb kapcsolata viszont egyértelműen az Orosz Föderációval volt a belaruszoknak kezdettől fogva.

A Szovjetunió felbomlásával az EU és a NATO megkezdte a keleti terjeszkedését a demokratizálódás útján lévő Kelet-Európa országai felé. A már Oroszország néven szereplő jogutód természetesen nem nézte jó szemmel, hogy korábbi bajtársai egy másik szövetségest keresnek helyette, így próbálta gátolni a keleti terjeszkedést. A legfájóbb pont talán a három balti állam: Észtország, Lettország és Litvánia EU-s és NATO-ba való csatlakozása volt, hisz ezzel a katonai szövetség megvetette lábát Oroszország tőszomszédságában. Egyébként már Lengyelország által is, hiszen a Kalinyingrádi exklávé is az ország része. Így az orosz befolyási övezet leszűkülte Ukrajna, Moldova és Fehéroroszország körére Európán belül. Ez utóbbi miatt úgy gondolom a mai napig nem kell aggódni, hű barátságokra letek a Szovjetunió után is.

Ennek egyik fő biztosítéka Alekszander Lukasenko aki már 1994 óta, jelenleg a hatodik ciklusát tölti Fehéroroszország elnökeként, amiből már gyanakodhatunk, milyenek is lehetnek a parlamenti választások ebben a számunkra kevésbé ismert országban. Talán nem feltétlen ő az, akit szívesen látnak az ország lakosai élükön, erről azonban majd később, hiszen voltak még bőven figyelemre méltó dolgok az Eurovízió kapcsán is.

2011-ben az ország Eurovíziós indulójának dala talán visszasírta a régi szovjet időket. A "Born in Byelorussia" szövegét azonban kritizálták a szovjet éra túlzott említése miatt, emellett az EBU is szemet vetett rá, ezért a szerzők úgy döntöttek, hogy átírják a szöveget.

³⁷ <https://eurovoix.com/2023/05/19/slovakia-rtvs-confirm-reason-behind-non-participation/>

Végül ez sem bizonyult megnyerőnek így az „I Love Belarus” című dalt küldték a versenyre. Az eredetileg versenyre szánt dal egyébként tartalmazta:

„Amikor még csillagot viseltem, anno a Szovjetunióba Olyan jó voltam, mint a mama..”

„Született Belaruszban, a Szovjetunió ideji Belarusz, örült és olyan szép, az idő rohan, minden összeomlik..”³⁸

Utóbbival talán a nagy szovjet összeomlásra utalhatott a szerző, de tény és való, hogy ilyen és hasonló sorok hallatán a közönség kellően megbotránkoztatva érezte volna magát. Mindemellett az országot régimódinak állítja be, egy nyugodt helynek, ami mellett a rohanó világ található minden irányból.

Érdeemes itt szót ejteni az ideológia túlvégén lévő Grúzia 2009-es daláról is, ami pedig épp az ellenkezőjét gondolta a nagy orosz egységről, pontosabban a jelenleg is hatalmon lévő elnökről, Vlagyimir Putyinról az „We don’t wanna Put In” című dallal.³⁹ A végeredmény itt a diszkvalifikáció lett, mert a grúzok tartották magukat a dalhoz.

Ma, mint Oroszország legfőbb partnere van jelen Belarusz, ennek zálogaként kötöttek már 1996-ban egy megállapodást a két ország szoros együttműködése érdekében. Ez a már-már uniónak épphogy nem minősülő partnerség az orosz-ukrán háború kapcsán tárult a szemünk elé. A gazdasági tekintetben kezdetben instabil együttműködés fő problémája a közös valuta ügye volt, melyet 2004-től egészen 2008-ig tolt a fehérorosz vezetés, ekkor pedig nem az orosz rubelhez, hanem az amerikai dollárhoz rögzítették saját árfolyamukat, melynek természetesen az oroszok nem örültek. Egy másik ilyen ellenpont a 2016-os Eurovízió, mely ugyan elenyésző, de az ukránoknak kapóra jött, ez pedig a fehérorosz tizenkét pont volt, ami bár önmagában nem, de hozzáadott a később győztes Jamala produkciójához. Az orosz-ukrán konfliktusban is volt szerepe a két ország közös megállapodásának, hiszen ennek alapján állomásozhattak orosz csapatok az országban, majd ezt követően innen indulhattak az ukrán invázióra északi irányból. Ezt megelőzően esett sor 2020-ban az elnöki választásokra, mely során a tizededik ciklusát töltő Alekszander Lukasenko győzedelmeskedett ismét. A nép szavazati csalásokkal és hamis lapok leadásával vádolta a kormányt, mely után egyébként az Egyesült Királyság és az EU nem ismeri el őt Fehéroroszország legitim elnökéként ettől a naptól fogva és több szankciót is kivetettek az országra, valamint egyes személyekre ott.

³⁸ Born in Byelorussia (I am Belarusian) - lyrics - Diggiloo Thrush

³⁹ <https://foreignpolicy.com/2009/03/12/eurovision-disqualifies-georgia-entry/>

2021-ben több tüntetésre is sor került, mely ellen a kormány az Eurovízió keresztül is felléphetett volna, ha az ország dala kijut a versenyre. Ez azonban nem történt meg. Az országot felszólították, hogy nyújtsanak be egy új dalt, mivel az első pályázatukban politikai felhanggal kapcsolatos aggályok merültek fel. A Galasy ZMesta nevű zenekart - amelynek tagjai nyíltan bírálták a kormányellenes tüntetéseket - azonban akkor másodszor is elutasították ugyanezen okból. Az EBU ezek után nem engedte az országot indulni a 2021-es versenyen. A BBC jelentése szerint maga Lukasenko úr is kommentálta a vitát, és azt állította, hogy „*minden fronton nyomást gyakorolnak ránk, még az Eurovízió is*”. A tüntetéseken egyébként a rendvédelmi szervek több ezer embert tartóztattak le, legalább 52 embert vett őrizetbe a rendőrség. Ekkor vált a tüntetők szimbólumává a fehér-piros-fehér sávós lobogó.

Május 28-án, néhány nappal a 2021-es döntő után az EBU megszavazta a Beltereradio (BTRC) tagságának felfüggesztését. A BTRC két hetet kapott a válaszadásra, mielőtt a felfüggesztés június 11-én hatályba lépett volna, de nem érkezett nyilvános válasz. A műsorszolgáltatót így július 1-jén kizárták az EBU-ból, ezzel elveszítette a verseny közvetítési és részvételi jogát.⁴⁰ Az ország azóta sem jelentkezett semmilyen módon, hogy visszatérne, így tehát mára már 3 éve tartják a versenyt Belarusz nélkül. Őket követte a szövetséges Oroszország is 2022-ben, ez is talán a szoros együttműködésükre utalt.

4.2.3 Eurovízió = LMBTQ? – A magyar álláspont napjainkban

Hogyan is felejtethetném ki Magyarországot az Eurovízió történetéből, bár már Európa szerte sokakban merült feledésbe az ország egykori szereplése, az itthoniak szemében gyakran maga a verseny létezése is. Mi lehet ennek az oka és hogyan jutottunk el ide? Ez az alfejezet ezt vizsgálja meg, fókuszában a közelmúlt eseményeivel.

Magyarország 1993-ban próbálkozott a versenyen való elindulással, ez azonban megakadt a már Szlovákia esetében is említett keleti blokk országok selejtezőjén a Kvalifikacija za Millstreet-en. A következő évben azonban már hazánk is képviselte magát az Eurovízió. Ahogy minden más országnál, itt is akadtak hullámvölgyek, a legjobb helyezés a negyedik, a legrosszabb pedig a selejtező utolsó helye volt. A versenyre szánt produkció kiválasztása eleinte nem volt konkrét eseményhez kötve, hanem pályázni kellett a hazai műsorszolgáltatónak és ennek győztesét indítottuk útnak a versenyre. Ennek okán nem is mindig volt egyértelmű ki

⁴⁰ <https://www.ebu.ch/news/2021/05/ebu-executive-board-agrees-to-suspension-of-belarus-member-btrc>

indul magyar színekben egy adott évben. Példának okáért 2009-ben miután kiderült, hogy a Magyar Televízió (MTV) eredeti választása 2008. október 1-je előtt jelent meg, és ezzel megszegte a verseny szabályait, úgy döntöttek, hogy az Ádok Zoltán által előadott "Dance with Me" legyen Magyarország képviselője abban az évben. Az elődje, aki eredetileg ment volna Tompos Kátya volt, de színházi elfoglaltságai miatt nem vállalta a szereplést.⁴¹

Magyarország 2012-ben indította el az „A Dal” című műsort, mellyel a korábbi pályázati rendszert kívánta kiváltani és ennek a győztese juthatott ki a mindenkori Eurovíziós Dalversenyre.

Az idő múlásával, pontosabban két évre erre, 2014-ben olyan előadó jelent meg és nyert az Eurovízió, amely hazánk konzervatív magjában ellenszenvet generált a versenyt illetően. Ez az előadó az Ausztria színeiben induló Conchita Wurst, aki az első transzvesztita volt a verseny történetében. Ezek után a számos mezőnyben eltűnő dal közül csak kettő ért el tíz alatti helyezést, a műsor hazai nézettsége pedig csökkenni kezdett. Érdekes megfigyelni viszont, hogy az elődöntőkben a magyarok majdnem mindig jól szerepeltek, tehát Európa közönsége vevő volt a dalainkra, ellenben a döntőben már nem sikerült ezeket a pozíciókat megtartani, vagy csak épp a két elődöntő léte miatt sikerült jó helyezést elérni, hiszen egy adott alkalmon ott nem mindegyik produkcióval futunk össze.

Magyarország jelenlegi utolsó szerepvállalása 2019-ben volt, az ekkor már másodszor kijutó Pápai Joci „Az én apám” című dala ebben az évben nem juttatta ki hazánkat a döntőbe. Ekkorra már az évek során számos olyan nyitás történt mind a versenyen, mind az EU-ban, ami nem volt megegyező az itteni elképzelésekkel. Ilyen volt például a 2015-ös „Willkommenspolitik” hirdetése Angela Merkel által, melynek köszönhetően kelet-közép európai országok tucatjain át, mint egyfajta tranzitországokon jöttek be az EU területére a főként Közel-Kelet háború-sújtotta térségéből, de akadtak Észak-Afrikából érkezők is. A másik, a fejezetcímben is említett téma pedig az LMBTQ.

Európa több országa, köztük a luganoi verseny alapítói is már a nyolcvanas-kilencvenes évek táján, ha nem is teljesen, de elfogadták az azonos nemű házasságot, a párkapcsolati státuszt. Magyarország és Lengyelország voltak ezen a téren a két legmaradibb állam, melyek közül hazánk a mai napig nem nézi jó szemmel a nyugat által már a kultúrába beillesztett viselkedésformákat. Az Eurovízió pedig kifejezetten kedvezett az egyediségnek. A lengyelekkel ellentétben nálunk a műsor nézettsége is a korábban már említett csökkenésbe

⁴¹ Eurovízió 2024 Magyarország: Tompos Kátya visszalép az Eurovíziótól - ESCToday.com

kezdett az első nyíltabb elfogadott produkció után. 2019-ben a győztes Duncan Lawrence biszexuális volt, ami megingatta a már egyre inkább magyarok háta közepére kívánt műsort. Túl melegnek bizonyult volna a verseny a magyaroknak? Tény és való, hogy az egyre növekvő elfogadás felénk sokakban ellenszenvet generál, de úgy gondolom mindenkinek saját döntése az identitás kialakítása, természetesen a szülőknek és felmenőknek nagy hatása van ennek megalkotásában, de végső soron az egyén szabadságánál fogva kell kiválassza azt. Így tehát ez egy olyan dolog, melyet megakadályozni csak tiltó törvényekkel vagy szankciókkal lehetne, melyeknek pedig akkor lenne értelme, ha szeretnénk teljes káoszba taszítani az általunk ismert világot.

A Dal 2020 óta a győztesnek a nagyobb hírnév és a diadal mellett már Eurovíziós szereplést nem nyújt, az ország több megyei hírportálja kérdőívekkel vizsgálta egyetértenek-e a távolmaradással⁴², az eredmények alapján pedig többen gender-propagandának és túlzott felhajtásnak tartották az Eurovíziót, melyet így hazánk örömmel hagy ki. Az MTVA szerint a hazai tehetségek gondozása és felfedezése tud így több figyelmet kapni. Nem mellesleg vannak olyan előadók, akiket a média és vezetés tol a nagyközönség elé, mint az ország legjobbjai, talán jobb is nélkülük az Eurovízió.

Személyes véleményem az, hogy ez, mint ahogyan a korábban említett gender téma saját döntése kell legyen egy országnak, ha ki szeretne maradni, illetve a nép is ezt pártolja, tegyen úgy. Magyarországon is vannak rajongói a műsornak, mint például jómagam is, ez nem fog gátolni abban, hogy nézhessük a műsort vagy alkalom adtán el is menjünk a helyszínre.

Az MTVA egyik adója sem közvetíti már 2020 óta a műsort, így azt online közvetítésen lehet csak otthonról követni, vajon visszatérhet-e Magyarország? Ez már tényleg a jövő zenéje, minden értelemben.

⁴² "Mi azt érzékeljük, hogy az Eurovízió évek óta a megtűrt kategóriába tartozott az MTVA-nál" | 24.hu

Konklúzió: „Nem minden arany, ami fénylik”

Ezt a szállóigét azért akasztom az egész téma margójára, mert dolgozatom által megmutattam, hogy a színpadon látott dalok mögött olykor milyen szálak húzódnak, mi a tényleges mondanivaló és cél az adott produkcióval. A rendező országok miként emelhetik diadalra önmagukat egy-egy rendezés alkalmával, mikor a világ számára válhatnak ismertté, ha esetleg egyébként nem voltak azok eddig.

Úgy érzem, sikerült bemutatnom miképp épült fel ez az Eurovízió-kultusz a kontinensen, hogyan vetette meg lábát egyes helyeken és hogyan kötődnek hozzá az ezzel kevésbé szimpatizálók. A verseny politikától sosem volt és sosem lesz mentes, mint ahogy ez ma már lehetetlen szinte bármilyen megmozdulás során is. Az Eurovízió és az ezen résztvevő országok követték a világtörténelmi mozzanatok, a fontosabbak közül sikerült megragadni néhányat, amik nagyobb visszhangot keltettek a nézőkben. Ahogy a bolygónk úgy a verseny sem volt mindig konfliktusmentes, de ez így van rendjén hiszen nézeteltérések mindig is lesznek.

A másság és egyediség elfogadása már Luganóban el lett vetve a verseny talajába és a legtöbb ország sikeresen adaptálta is ezeket a nézeteket. A verseny az EBU társult országai által nem csak Európában, hanem világszerte ismertté tette magát és hatalmas éves ünnep minden rajongó számára. Az eredeti koncepció, ami a családokat próbálta a tévé elé csábítani sikerrel járt és a mára már 68 éves műsor története magáért beszél. Számos dal, számtalan botrány, hatalmas kulturális fúzió, nyelvszabályozás majd egységteremtés és még sok más, ami ennek a lassan 70 évnek betudható. Örömmel tekintek vissza a műsor szerelmeseként az elmúlt időszakra és azokra az előadókra, akik szerepeltek a versenyeken.

Elmondható tehát, hogy a műsornak jövője van, politikailag pedig hiába próbál kívülálló lenni, ehhez nehéz lesz tartani magát ebben a rohanó és jelenleg konfliktusokkal tarkított világban. Remélni tudom, hogy a későbbiekben a korábban távolmaradt országok Luxemburg mostani példáját másolva visszatérnek majd egyszer a műsorra és lesz alkalom amikor az egész kontinens versenghet majd az Eurovízió győztese címéért. Kíváncsian várom akad-e majd olyan, hogy Ausztrália nyer, hiszen ekkor, mint az EBU szerint egyetlen nem európai résztvevő ők döntenek majd a verseny hollétét illetően. Bárhogyan is legyen, amíg lesz zene addig lesz soft power és lesz kapocs legalább ezen a szinten az országok között.

Felhasznált irodalom

Benny Royston, Moldova actively seeking performers, 2006

https://esctoday.com/6824/moldova_actively_seeking_performers/

Bregman, Ahron (2002). A History of Israel. Palgrave Macmillan. ISBN 978-0-333-67631-8.

Charles King, Moldovenii, România, Rusia și politica culturală [eredeti cím: The Moldovans. Russia, România, and the Politics of Culture, Hoover Institution Press, Stanford, California, 2000]

Chris West, Eurovision, A History of Modern Europe Through the World's Greatest Song Contest, Melville House UK, 2017

Dinan, Desmond; Nugent, Neil (eds.). *The European Union in Crisis*. Palgrave Macmillan. 3.o., 274.o.

Kasapoglou, Yiorgos (12 November 2007). "[Slovakia: No participation in Belgrade!](#)". ESCToday.

Kassimeris, Christos. "Greek Response to the Cyprus Invasion" *Small Wars and Insurgencies* 19.2 (2008): 256–273.o.

Kent DeBenedictis: Russian 'hybrid warfare' and the annexation of Crimea: the modern application of Soviet political warfare. paperback edition. 2022

Kovács Miklós: SOFT POWER – puha hatalom, puha befolyásolás, puha erő, <https://debrecenbar.wordpress.com/2017/01/16/>

Mamlyuk, Boris N., The Ukraine Crisis, Cold War II, and International Law (July 6, 2015). *German Law Journal*, Vol. 16, No. 3, 2015, Elérhető: SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2627417>

Petru Negură, "The Romanian literature of Bessarabia: between national integration and the search for a regional identity", in *Nici eroi, nici trădători. Scriitorii moldoveni și puterea sovietică în epoca stalinistă*, Chișinău, Cartier, 2014

Resolution 541(1983) / adopted by the Security Council at its 2500th meeting, on 18 November 1983. <https://digitallibrary.un.org/record/58970>

Vuletic, Dean (25 July 2019). *Postwar Europe and the Eurovision Song Contest*. Bloomsbury Publishing

Walker, Shaun. „[Ukraine: 'The dictatorship has fallen.' But what will take its place?](#)”, *The Observer*, 2014. február 22.

Internetes források

"Mi azt érzékeljük, hogy az Eurovízió évek óta a megtúrt kategóriába tartozott az MTVA-nál" | 24.hu

Born in Byelorussia (I am Belarusian) - lyrics - Diggiloo Thrush

Eurovízió 2024 Magyarország: Tompos Kátya visszalép az Eurovíziótól - ESCToday.com

http://news.bbc.co.uk/onthistday/hi/dates/stories/october/6/newsid_2514000/2514317.stm

https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_hu

<https://eurovision.tv/about/how-it-works>

<https://eurovision.tv/country/moldova>

<https://eurovision.tv/event/the-hague-1980>

<https://eurovoix.com/2023/05/19/slovakia-rtvs-confirm-reason-behind-non-participation/>

<https://foreignpolicy.com/2009/03/12/eurovision-disqualifies-georgia-entry/>

https://hvg.hu/vilag/20191220_brexit_szavazas_brit_parlament

<https://korkep.sk/cikkek/uncategorized/2015/12/10/egy-orszag-melyet-sajat-maga-ismer-csak-el-transznisztria-2015-ii-resz/>

https://multimedia.europarl.europa.eu/en/topic/40-years-ago-first-session-of-the-directly-elected-european-parliament_12503

<https://ogaegreece.com/intervision-is-back-in-2024/>

<https://softpower30.com/what-is-soft-power/>

<https://web.archive.org/web/20071114003339/http://www.esctoday.com/news/read/9603>

<https://web.archive.org/web/20220927223104/https://www.gazeta.ru/culture/news/2022/09/04/18482575.shtml>

<https://wiwibloggs.com/2016/02/08/1944-lyrics-jamala-ukraine-eurovision-2016/123003/>

<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/how-ukraines-orange-revolution-shaped-twenty-first-century-geopolitics/>

<https://www.bbc.co.uk/news/resources/idt-75af095e-21f7-41b0-9c5f-a96a5e0615c1>

<https://www.bbc.com/news/uk-politics-37532364>

<https://www.classicfm.com/composers/charpentier/eurovision-opening-music-te-deum/>

<https://www.ebu.ch/news/2021/05/ebu-executive-board-agrees-to-suspension-of-belarus-member-btrc>

<https://www.economist.com/europe/2016/05/26/1944-all-over-again>

<https://www.history.co.uk/articles/nul-points-the-uk-s-worst-eurovision-entries>

<https://www.kyivpost.com/post/6963>

<https://www.youredm.com/2017/05/14/german-eurovision-entry-straight-rip-off-david-guetta-titanium-ft-sia/>

[Ukraine bans its Eurovision entrant over Russia row - BBC News](#)

Summary: „not all that glitters is gold”

I am arguing that there can sometimes be a deeper meaning behind the songs performed at Eurovision, and that certain countries can gain recognition on the global stage through their participation in the contest. I believe that the Eurovision phenomenon has become prominent across the continent, with some countries embracing it more than others. People should acknowledge that politics play a role in Eurovision, as it does in many aspects of society today. The contest has also reflected significant historical moments and has not been without conflicts or disagreements. Eurovision is not just a song competition, but also a platform for countries to express themselves and for viewers to connect with important moments in history.

The acceptance of difference and uniqueness was already sown in Lugano and most countries have successfully adapted these views. The competition, through the EBU associated countries, has made itself known not only in Europe but worldwide and is a huge annual celebration for all fans. The original concept of attracting families to watch the show on TV has been a success and the history of the show, now 68 years old, speaks for itself. Numerous songs, countless scandals, a huge cultural fusion, language regulation and then unification and much more can be attributed to the almost 70 years. As a lover of the show, I look back with pleasure on the past and the performers who have taken part in the competitions.

It is fair to say that the show has a future, and politically, although it is trying to be an outsider, it will be difficult to keep up in this fast-paced and currently conflict-ridden world. I hope that, in the future, countries that have previously stayed away will return to the show, following the example of Luxembourg, and that there will be an occasion when the whole continent will be able to compete for the title of Eurovision winner. I wonder if Australia will win, as they now are the only non-European participant, according to the EBU, if that would happen they have to decide the location of the next year's contest. Either way, as long as there is music, there will be soft power and there will be links between countries at least at this level.